

❁ અભિનંદનીય સહાય ❁

વરસોથી વિદેશમાં વસતા વસતા,
સમૃદ્ધિનાં શિખરો સર કરતાં કરતાં,
દાનની ગંગા વહાવતા વહાવતા, મહર્ષિ
અરવિંદના શ્રી ચરણે શ્રદ્ધા ધારતા
ધારતા, મા સર્વેશ્વરીના જીવન અને કાર્ય-
ને ધ્યાનથી જોતા જોતા ગૃહસ્થભક્ત શ્રી
ડી. એમ. બી. આ અંકને આર્થિક સહ-
યોગ ધરી સામે ચાલીને સર્વમંગલના
સાચા સ્વજન બની રહ્યા છે.

ધન્યવાદ, હે ગૃહસ્થી ભક્ત, આપના
શુભ સંકલ્પને, પરિવાર સાથે આપ સર્વ-
પ્રકારે મંગલ પામો.

—મા સર્વેશ્વરી

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો
—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૨૫

મે—૨૦૦૪

અંક ૮

શાંતિનું રહસ્ય

શ્રી યોગેશ્વરજી

એક સાચી બનેલી પ્રાચીન કથા છે. ગામની એક સન્નારી ખૂબ જ ચિંતાતુર બનીને આજુબાજુ સર્વત્ર શોધ કરી રહેલી. એના ઘરને બંધ કરીને કલાકો પહેલાં એ બહારગામ ગયેલી. ઘરની કૂચી ક્યાં મૂકવામાં આવી છે તેની માહિતી ના મળવાથી એ અસ્વસ્થ થઈને સઘળે શોધખોળ કરવા માંડી પરંતુ કૂચીનો પત્તો ના લાગ્યો. ત્યારે નિરાશ બની. એ જ વખતે કોઈએ એને જણાવ્યું કે તારા ગળામાં શું લટકે છે? એણે જોયું તો એ કૂચી જ હતી. એના આશ્ચર્ય અને આનંદનો અંત ના રહ્યો. એના ઘરને ઉઘાડીને એણે એમાં પ્રવેશ કર્યો.

માનવ પણ આજે શાંતિની શોધમાં છે. શાંતિની પ્રાપ્તિ માટે એ ચારે તરફ પુરુષાર્થ કરે છે. તોપણ એને સંપૂર્ણ સનાતન શાંતિ નથી સાંપડતી. અનેક પ્રકારના પ્રયત્નો પછી એને સમ-

એપ્રિલ : ૨૦૦૪

૫

જાય છે અથવા કોઈક સ્વાનુભવસંપન્ન સત્પુરુષદ્વારા સમજાવવામાં આવે છે કે જે શાંતિને પોતે શોધે છે અથવા ઝંખે છે એ તો એની અંદર જ છે. એની કૂંચી એની પાસે જ છે. પોતાના દિલમાં ડોકિયું કરવાથી અને આત્માની સાથે અનુસંધાન સાધવાથી એ શાંતિની સંપ્રાપ્તિ સહેલાઈથી, સંપૂર્ણપણે થઈ શકે તેમ છે. ઉપનિષદ્ કહે છે :

एको वशी सर्वभूतान्तरात्मा, एकं रूपं बहुधा यः करोति।

तमात्मस्थं येऽनुपश्यन्ति धीरायतेषां शान्तिः शाश्वती नेतरेषाम्॥

અર્થાત્, જે એક છે. સૌના શાસક છે, ભૂતોના અંતરાત્મા છે, એક હોવા છતાં અનેક રૂપોને ધારે છે, એમને અંતરાત્મામાં અવલોકે છે તેમને શાશ્વતી શાંતિ સાંપડે છે. બીજાને નથી સાંપડતી. નિત્યોઽનિત્યાનાં ચેતનશ્ચેતનાનાં, एको बहूनां यो विद्वाति कामान्। तमात्मस्थं येऽनुपश्यन्ति धीरायतेषां सुखं शाश्वतं नेतरेषाम्॥

એટલે કે અનિત્ય પદાર્થોમાં નિત્ય, અચેતનમાં ચેતન, એક હોવા છતાં અનેકની આકાંક્ષાઓની પૂર્તિ કરનારા પરમાત્માને જે બુદ્ધિમાન પુરુષો પોતાની અંદર પેખે છે તેમને જ સનાતન સુખ સાંપડી શકે છે, બીજાને નથી સાંપડી શકતી.

શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાના અઢારમા અધ્યાયના ઉપસંહાર વખતે કહેવામાં આવ્યું છે કે ઈશ્વર સર્વભૂતોના હૃદયપ્રદેશમાં વિરાજે છે. એ પોતાની માયાથી જીવોને યંત્રપર આરૂઢ હોય તેમ ફેરવે છે. એ ઈશ્વરનું સર્વભાવે શરણ લો, એમના અસાધારણ અલૌકિક અનુગ્રહથી સર્વોત્તમ સનાતન શાંતિની તથા અવિચલ પરમપદની પ્રાપ્તિ થશે.

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति,

भ्रामयन्सर्वभूतानि यंत्रारूढानि मायया।

૬

અધ્યાત્મ

तमेव शरणं गच्छ सर्वभावेन भारत,

तत्प्रसादात्परांशान्तिं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतम्॥

એ શ્લોકોનો સૂચિતાર્થ સ્પષ્ટ છે. પરમાત્મા પરમ શાંતિસ્વરૂપ હોવાથી, એમના પ્રત્યે અભિમુખ બનવામાં ના આવે, એમની સાથે સંબંધ સાધવામાં અને એમને ઓળખવામાં ના આવે, ત્યાંસુધી સંપૂર્ણ, સનાતન શાંતિ સાંપડી શકે નહિ. શાંતિના મંગલ મંદિરને ખોલવાની કૂંચી માનવની પોતાની પાસે છે. એની અંદરનો આત્મા શાંતિસ્વરૂપ છે. એની પાસે જેટલા પ્રમાણમાં પહોંચવામાં આવે એટલા પ્રમાણમાં શાંતિથી સંપન્ન બની શકાય, શાંતિનું સાચું રહસ્ય એ જ છે.

○

શ્રી યોગેશ્વર કૃપા

✽ સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ ✽

શ્રીલ, દરવાજા, તેમ જ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોટી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૯૫૦૦૭

ફોન : (૦૨૬૧) ૨૨૫૪૯૮૨, ૨૨૫૮૮૦૪

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

—મા સર્વેશ્વરી

પૂ. શ્રીનો ગુજરાત વર્તમાન નામના સમાચાર પત્રમાં દીવાળીસંદેશ છપાયો છે જેનો સંદેશ ઘણો સરસ છે. આજે તે જોવા મળ્યો. તે સંદેશો આ રહ્યો.

દીપાવલિનો સંદેશ

ભારતીય સંસ્કૃતિમાં કેટલાક પર્વદિવસોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. એ દિવસોને જનતા સર્વપ્રકારના બાહ્ય ભેદ-ભાવોને ભૂલીને, અવનવા ઉત્સાહપૂર્વક મનાવે છે. એ પર્વદિવસો પ્રતિવર્ષ એમના નિર્ધારિત સમયે ચાલ્યા કરે છે અને એમની રીતે આનંદ આપે છે. સૌના આત્માને અનુપ્રાણિત કરે છે, પ્રકાશે ભરે છે.

દીવાળી અને નૂતનવર્ષનું પર્વ એવું જ પવિત્ર પ્રેરક પર્વ છે, એનો મહિમા અનંત છે. ભારતમાં ને ભારતની બહારની પ્રજા એને પોતપોતાની આગવી રીતે ઉત્સાહથી ઉજવે છે. દીવાળીને દીપાવલિ કે દીપોત્સવી પણ કહેવામાં આવે છે. એના નામમાં રહેલા સૂચિતાર્થ પ્રમાણે એ દિવસે દીપકોને પ્રગટાવવામાં આવે છે.

દીવાળીના એ અનોખા ઉત્સવ પાછળનો ઇતિહાસ સમજવા જેવો છે. એ ઉત્સવની પાછળ પરંપરાગત ઐતિહાસિક કથાઓ સંકળાયેલી છે. એક કથા એવી છે કે રામે લંકામાં યુદ્ધ દ્વારા રાવણનો નાશ કરીને સીતાને બંધનમુક્ત બનાવી. રામના વિજયનો એ દેવી દિવસ વિજયાદશમી કહેવાયો. તે દિવસે

એમણે અને સમસ્ત વાનરસેનાએ વિજયનો ઉત્સવ કર્યો, સુદીર્ઘ સમયના વનવાસ, કષ્ટસહન, રાક્ષસોના સંહાર અને ઋષિ-મુનિઓના પરિત્રાણ પછી રામ વળી પાછા અયોધ્યામાં પ્રવેશ્યા, એટલે ત્યાંની સમસ્ત પ્રજાએ ઠેર ઠેર દીપકાદિ કરીને એ અવસરને ઉજવીને એમનું સ્વાગત કર્યું. સ્વાગતનો એ અવસર દીવાળીના નામથી ઓળખાયો.

બીજી કથા એવી છે. અસુરોના સંહાર માટે દેવોની પ્રાર્થનાના પરિણામે પરમાત્માએ પરમશક્તિ સ્વરૂપે પ્રગટી અસુરોનો નાશ કર્યો, વિજયાદશમીએ અસુરો ઉપરના વિજયનો મહોત્સવદિન. એ પછી દેવોએ દેવીની સ્તુતિ કરી ને પ્રજાએ ઠેર ઠેર ઉત્સવ મનાવ્યો. દીવાળી એ ઉત્સવનું પ્રતીક છે.

દીવાળીના દિવસે દીવા કરવામાં આવે છે. એ આવકાર-દાયક છે, પરંતુ દીવા કેવળ બહારના જ નથી કરવાના, એ દિવસે દિલની અંદર પણ દીવા કરવાના છે. એ પછી પણ પ્રતિદિન કરવાના છે. પારસ્પરિક પ્રેમના, દયાના, જ્ઞાનના, કરુણાના, સંયમના, તપના, નિર્ભયતાના, સેવા અને સંયમના, શાંતિના ને માનવતાના મહાન ગુણોના દીવાને આપણી અંદર અને બહાર બધે જ પ્રગટાવવાના છે.

નૂતનવરસે નાનામોટા સૌ કોઈ મોટેભાગે વહેલા ઊઠીને મંદિરોમાં જાય છે. સંતપુરુષોના ને વડીલોના આશીર્વાદ મેળવે છે અને મિત્રો, પરિચિતો તથા કુટુંબીજનોને મળીને નૂતનવર્ષાભિનંદન કે સાલમુબારક પાઠવે છે. એ અવસર એવી રીતે જીવનને નૂતન આકાર આપવામાં, સ્નેહ તથા સહકારથી સમૃદ્ધ બનાવવામાં મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. એમાંથી પ્રેરણા પામીને શેષ જીવનને વધારે સારી રીતે જીવવાનો સંકલ્પ કરીએ કે

એપ્રિલ : ૨૦૦૪

૯

કાર્યક્રમ ઘડીએ, એ આવશ્યક છે. એવી રીતે એ ઉત્સવ આશીર્વાદરૂપ થઈ શકે.

દીવાળી અને નૂતનવરસના એ પવિત્ર પર્વદિવસે સૌ કોઈ વધારે ને વધારે સુખ શાંતિ તથા સમૃદ્ધિથી સંપન્ન બને અને જીવનને સાચા અર્થમાં ઉજ્જવળ, સફળ, કૃતાર્થ કરે એવું ઈચ્છીએ.

સૌને નૂતનવર્ષની અનેકાનેક શુભેચ્છાઓ.

સૌ સુખી બનો. શાંતિ પામો.

એકમેકને મદદરૂપ થાવ. સૌ સફળ મનોરથ બનો.

નૂતનવર્ષ સર્વને માટે સાચેસાચ નૂતન બનો, નૂતન ઠરો.

પૂ. યોગેશ્વરજી

તા. ૨૬-૧૦-૮૧ સોમવાર, આસો વદ ચૌદશ, ૨૦૩૭,

સ્થળ : ટોર-ટો શહેર-કેનેડા.

પૂ. શ્રી પોતાના કમમાં નિયમિત રહ્યા. ૯ વાગ્યે ઠંડુ દૂધ પીધું. સાડા અગિયારસુધી લેખનકાર્ય કરી હાથમાં માળા લઈ પૂ. શ્રી નીચે આવે છે. રસોડામાં દાળદોકળી ને ભાત તૈયાર થાય છે, ત્યાં પૂ. શ્રી સર્વેશ્વરીને મદદ માટે આવે છે. સર્વેશ્વરી ના પાડે છે, છતાં પૂ. શ્રી કહે છે કે મારો પણ એમાં ફાળો નોંધાવવા દો. પૂ. શ્રીએ થોડી મદદ કરી. ભોજન દરરોજની જેમ નીચે પેપર પાથરીને લઈ લેવાનું બન્યું. ભોજનબાદ પૂ. શ્રી આજે ફરીથી વાસણ ધોવાનું કામ સર્વેશ્વરીની સાફ ના છતાં, કરવા લાગ્યા. પૂ. શ્રી કહે છે “ઝાઝા હાથ રળિયામણા એકને જ માથે શા માટે બોજ! ગુરુબાવની ગાવાનો શો અર્થ? ગુરુ જે કરે તેમાં કલ્યાણ જ હશે, એમ માનો. મને વાસણ સાફ કરવા દો.” જેથી પૂ. શ્રીની સૂચના મુજબ સર્વેશ્વરી વાસણ ધોઈ નાંખે છે.

ભોજનબાદ આરામ બાદ, લેખનકાર્ય શરૂ થયું. સાંજે પ્રવ-

૧૦

અધ્યાત્મ

ચન સ્થળે જવાનું હતું, જેથી પૂ. શ્રી નીચે ઉતર્યા. ત્યાં એક ભાઈ પૂ. શ્રીનો ટી. વી. ઉપરનો કાર્યક્રમ જોઈને મળવા આવ્યા.

તેઓએ પૂ. શ્રીને કહ્યું : મારે આપને એક પ્રશ્ન પૂછવો છે, તેનો જવાબ સમાધિમાં તમે જોઈને મને આપો.

પૂ. શ્રી : સમાધિ કંઈ એટલી બધી સસ્તી નથી કે તેનો ઉપયોગ આવી નકામી વાતો માટે થાય.

પ્રશ્ન : તો મારે આપને એકાંતમાં મળવું છે.

પૂ. શ્રી : એકાંત તો ક્યાંથી મળે કારણ આપણે બે ને ત્રીજા પ્રભુ તો સાથે જ રહે છે. તેથી કંઈ પૂછવું હોય તો લખીને પૂછો તેથી તમારા પ્રશ્નની ગુપ્તતા જળવાઈ રહે તેથી તે ભાઈ પ્રશ્ન લખે છે ને પછી તરત જ આવેશમાં આવીને ગાયત્રીમંત્ર બોલતા બોલતા ધ્રૂજવા લાગે છે.

પૂ. શ્રી : [શાંતિથી] આ બધું મૂકી દો. આ બંધ કરો. ગાયત્રીમંત્ર આ રીતે અશાંત બનવા નથી. શાંત થાઓ.

તે ભાઈ શાંત થઈ જાય છે અને કહે છે આ મંત્ર બોલતાં મારી આ સ્થિતિ થાય છે. તો શું કરવું જોઈએ?

પૂ. શ્રી : મક્કમ નિર્ણય કરો. ગાયત્રીમંત્ર ધ્રૂજવા માટે નથી, આત્મકલ્યાણ માટે છે. આ બધું કરવાની એમાં જરૂર નથી.

પ્રશ્ન : તો પછી મારે પણ આ ધ્રૂજારી બંધ થાય તેવું જ કરવું છે શું કરું?

પૂ. શ્રી : ગાયત્રીમાતાને પ્રાર્થના કરો. “મા મને શાંતિ આપો. મને આત્મકલ્યાણને માર્ગે આગળ વધારો.”

તે ભાઈ વિદાય થાય છે. પૂ. શ્રી સાથે આજે ૩૦ કિલો-મીટર દૂર પ્રવચન માટે જવાનું છે. સ્થળ ડોનમીલ્સ હતું.

શ્રી સુરેશભાઈ પરીખ એના આયોજક હતા. પૂ. શ્રીનું તથા

એપ્રિલ : ૨૦૦૪

૧૧

સર્વેશ્વરીનું ફૂલહારથી સ્વાગત થયું. પૂ. શ્રીએ નારાયણની ધૂન બોલાવી ભારતના શ્રેષ્ઠ સંત શ્રી નારાયણ સ્વામીની વાતો પ્રવચનમાં કરી.

પૂ. શ્રીએ વાતો પૂરી કરી કહ્યું હવે પ્રશ્ન હોય તો પૂછો, જેથી પ્રશ્નો શરૂ થયા.

પ્રશ્ન : આજે કાળી ચૌદશ છે તો ઘણા હનુમાનજીની પૂજા શા માટે કરતાં હશે?

પૂ. શ્રી : મેલીવિદ્યાના અનિષ્ટ પ્રયોગો થાય તેમાંથી બચવા માટે હનુમાનજીની ઉપાસના થાય છે. હનુમાનજી તે તત્ત્વના ઢાલ બની રહે. હનુમાનજીને તેલ ચઢાવે છે. તે તેલ તો બ્રહ્મચર્ય, વીરતા, પરાક્રમનું સૂચક છે. આપણા શરીરે તે લગાડીને તાકાતવાન બનવાનું છે.

પ્રશ્ન : કોઈ પણ દેવને અમુક જ ફૂલ ને વસ્તુ કેમ ચઢાવી શકાય?

પૂ. શ્રી : પરંપરાગત છે. શંકરને ધંતૂરો તો હનુમાનજીને આકડો. પણ તેને બદલે કોઈ બીજા ફૂલો મૂકીએ તો કોઈ દોષ ન લાગે.

પ્રશ્ન : મીરાં ને ચૈયતન્ય મહાપ્રભુ શામાં સમાઈ ગયાં?

પૂ. શ્રી : સગુણમાં સમાયાં. છેવટે તે નિર્ગુણ જ ગણાય. એમાં કોઈ ભેદ નથી. સિન્ધુમાં બિન્દુ, એક જ સિક્કાની બે બાજુ, હાથની હથેળીને પંજાનો ભાગ બંને મળીને એક થાયને. સગુણરૂપે ભજો તોપણ નિર્ગુણપાસે જઈ શકાયને. નિર્ગુણરૂપે ભજો તોપણ સગુણની ખૂબીઓ જાણી શકાય. મીરાં ને ચૈયતન્યનો સગુણ કોઈ રૂપમાં સ્થિર નહતો થયો. મીરાં કૃષ્ણને ભજતી પણ તે એક જ જગ્યાએ હતો એવું ન હતું. આખા વિશ્વમાં તે રૂપને જોતી. ચૈયતન્ય પણ સર્વત્ર કૃષ્ણરૂપ જોતા.

૧૨

અધ્યાત્મ

એક જ રૂપને વળગી રહેતા, પણ તે રૂપને વિશાળતાથી આખા બ્રહ્માંડમાં જોતા.

પ્રશ્ન : દેવદેવીઓ એક જ પરમાત્માનાં રૂપ છે, છતાં કોઈ મોટા ને કોઈ નાના કેમ ગણાયા?

પૂ. શ્રી : વ્યાવહારિક રીતે જુદા જુદા એક જ વ્યક્તિને દીકરા તરીકે, ભાઈ તરીકે, પિતા તરીકે, પતિ તરીકે જુદી જુદી વ્યક્તિ માને ને વ્યવહાર કરે. એક જ તત્ત્વ પણ તે સર્જન કરે ત્યારે બ્રહ્મા નામે ઓળખાય. પાલન કરે ત્યારે વિષ્ણુ નામે ઓળખાય ને સંહાર કરે ત્યારે શંકર તરીકે ઓળખાય.

પ્રશ્ન : મૂર્તિપૂજા શા માટે જરૂરી છે?

પૂ. શ્રી : બધા માટે જરૂરી નથી. ટેપરેકોર્ડર બધા માટે જરૂરી છે? મારે જ તે જરૂરી નથી. મને રગ્મીમાં ટેપરેકોર્ડર ભેટ આપવા લાગ્યા મારો જન્મદિન હતો તેથી. મેં કહ્યું, મારે જરૂરી નથી. તેમ તે દરેકને જરૂરી છે જ એવું થોડું છે? જે લોકો મૂર્તિવિના જ ભક્તિ કરી શકે છે તેને તે જરૂરી નથી.

આજે હું ગીતા ઉપનિષદ્ના શ્લોકો પુસ્તકમાં જોયાવિના બોલી શકું તેથી બીજાને એવું થોડું કહેવાય કે તમે ગીતા ન વાપરતાં?

દરેક પોતાની ભૂમિકા પ્રમાણે આધાર રાખે છે. તે દરેક આધારથી સાધકનો વિકાસ થાય છે કે નહીં તે યાદ રાખવાનું છે. મૂર્તિપૂજક જરૂર વિચારી લે કે હું મૂર્તિની પૂજામાં જ ન રહી જાઉં. તે પ્રભુપ્રાપ્તિનું સાધન બની જવું જોઈએ. નહીં તો ઘણાં પૂજાપાઠમાં, અમુકદિશાના, અમુક પ્રકારના વંદનમાં, અમુક દીવાદીવેટમાં જ વિધિવિધાનમાં જ જીવન પૂરું કરી નાંખે છે, મૂર્તિપૂજાની જેને જરૂર છે તે ભલે તે તે માર્ગે જાય, પણ યાદ

એપ્રિલ : ૨૦૦૪

૧૩

રાખે કે પૂજાથી પણ આગળ વધીને ભગવાનનાં દર્શન માટે રડવાનું છે, તે જ સાચું છે.

પ્રશ્નોત્તર બાદ શ્રી સુરેશભાઈ પરીખે પૂ. શ્રીની જ આરતી ઉતારી શ્રી ચરણોમાં પ્રણામ કરી કહ્યું, આપ અમને તમારા શ્રી ચરણોમાં ક્યારે લઈ લેશો?

પૂ. શ્રી : મનથી બેઠા છો એમ માનો. તનથી બેસવા માટે રાહ જુઓ.

પૂ. શ્રીની બેઠક સોફા ઉપર હતી એની પાસે સર્વેશ્વરીની બેઠક નીચે આસન ઉપર હતી. ત્યાંથી વિદાય લેતા પહેલાં દેવ-સ્થાનમાં પૂ. શ્રીનું પુસ્તક ને રા. દેવનો ફોટો ભ. રમણમહર્ષિ-નું પુસ્તક જોવા મળ્યું—શ્રી સુરેશભાઈને પૂ. શ્રીનો એક મોટો ફોટો જોઈએ છે, જે તેઓ દેવસ્થાનમાં મૂકવા માંગે છે, શ્રી સુરેશભાઈની વાત ઉપરથી તે ખૂબ ભાવનાવાળા લાગે છે.

વિદાય લીધી. માર્ગમાં પૂ. શ્રીએ કહ્યું, આજે શ્લોક બોલી-ને ઓચિંતી નારાયણની જ ધૂન ગાવાની ઈચ્છા થઈ ને પછી વળી નારાયણસ્વામીની જ વાતો થઈ. હવે કેનેડા આવવાનું થાય ત્યારે ભારતના વર્તમાન સંતો વિશે જ પ્રવચનો રાખીશું. ઘણું જાણવાનું મળશે.

પોણા કલાકની મુસાફરી પછી ફરી ઉતારા ઉપર આવી ગયા. દૂધ પીવા બેઠા ત્યાં પૂ. શ્રીએ દરરોજ મોડું થાય છે. તે વાત ઉપરથી માતાજીની વાતો શરૂ કરી, બીજી પણ થોડી વાતો થઈ. ત્યારબાદ આરામ.

પૂ. શ્રીએ આજે નારાયણમંત્રનો જ મહિમા ગાયો. જેને જેને જે રૂચે તેને તેને તે તે સાત્ત્વિક ભાથું આપવું. એ પૂ. શ્રીની અનોખી રીત હોય છે. સૌને એક જ મંત્ર નહીં. શ્રી સુરેશભાઈ

૧૪

અધ્યાત્મ

પરીખ નારાયણનો જ મંત્ર જપે છે. જેથી આજે પૂ. શ્રીથી સહજ રીતે એ જ વિષય ઉપર વાર્તાલાપ અપાઈ ગયો. પરમ-શક્તિને જેની પાસે પોતાનું કાર્ય કરાવવું છે તેને તે કેવી કેવી શક્તિ ને વાણી આપીને કાર્ય કરાવે છે તે જોવા મળે છે.

આજે દૂધ પીતાં પીતાં પૂ. શ્રીએ એક કેળું લીધું પણ તેમાંથી સર્વેશ્વરીને પણ ઠા આપ્યું. સર્વેશ્વરી ના પાડે તો પૂ. શ્રી કહે છે ગુરુભાવની બોલવાનો શો અર્થ? નાની નાની બાબતોમાં પણ પૂ. શ્રી ગુરુભક્તિ ને ગુરુની સાચી આજ્ઞાના પાલનની શિખામણ આડકતરી રીતે આપ્યા જ કરે છે. (ક્રમશઃ)

○

ધીમે ધીમે કરવા યોગ્ય બાબતો

(૧) વિદ્યાભ્યાસ. (૨) ધન પ્રાપ્તિ. (૩) પર્વત ઉપર ચઢવું. (૪) કાર્ય સિદ્ધિ. (૫) ધર્મ સંપાદન.

અધ્યાત્મ રજત જયંતિ વર્ષના અભિનંદન

* સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન *

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી

બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ

મધુર કોમ્પ્લેક્ષ, શનાળા રોડ, મહારાજા ટાઈલ્સ સામે,
મોરબી-૩૬૩૬૪૧

ફોન : (ઓફિસ) ૨૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૨૩૦૨૨૨, ૨૨૬૯૦૩

કર્પૂરવનમાં સ્નેહયજ્ઞમાં ત્રીજા દિવસે જાણ્યું ને માણ્યું

ડૉ. બી. જે. જાગણી

કર્પૂરવનમાં સ્નેહયજ્ઞના બે દિવસ થઈ ગયા. ત્રીજો દિવસ આજે ઊગ્યો. સૌના મનમાં આનંદ ને ઉલ્લાસ છે. પૂ. માના મુક્ત મને દર્શન થાય છે. મુક્ત મને ગુણાનુવાદ ગવાય છે. જેના હૃદયમાં જેવો ભાવ તેવા ગુણાનુવાદ ગવાય છે. સાધકોને તો જ્ઞાન, ભક્તિ, સંકીર્તન, પ્રગટના આશીર્વાદ ને દર્શનની લહાણી સ્વતંત્ર રીતે ને સાનુકૂળ સ્થિતિમાં મળે છે. આગલા બે દિવસની માફક આજે (તા. ૨૫-૧૨-૨૦૦૩ ના રોજ) પ્રભાતફેરી થાય છે.

સ્નેહયજ્ઞમાં પ્રભાતની બેઠકમાં ૭.૩૦ કલાકે પૂ. મા પધારે છે. શ્રીમતી નયનાબેન અને શ્રી જગદીપભાઈ આરતી ઉતારતાં ચાલે છે. પૂ. માની સંમુખ રહે તેમ તેઓ પાછા પાછા ચાલતાં આરતી ઉતારે છે, એટલે ઘણાં વર્ષોનો અનુભવ આ રીતે આરતી ઉતારવાનો હોય તેમ જણાય છે. પૂ. માની પાછળ શ્રીમતી શારદાબેન ને શ્રી રમેશભાઈ છે. શ્રી પાર્થના હાથમાં પૂ. માની સ્લેટ છે. પૂ. મા તથા યજમાન પરિવારના આ સભ્યો સ્ટેજ પર આવે છે. પૂ. શ્રીને પૂ. મા પ્રણામ કરે છે. પૂ. શ્રીને પુષ્પહાર ધરે છે. શ્રીમતી ભારતીબેન પૂ. માને તીલક કરે છે. પૂ. મા સમૂહમાં પ્રણામ કરે છે. અર્ધો કલાક પ્રણામ ચાલે છે.

પ્ર. ભા. વિદ્યાલય, કપૂરાના શ્રી નરેન્દ્રભાઈ અને મીરાં-બેન ચૌધરી સ્ટેજ પર પોતાનાં વાજાંત્રો સાથે આવે છે. એક ગીત રજૂ કરે છે.

“હારે ધન્ય આજની ઘડી રળિયામણી,
હે જી મારા વ્હાલા પધાર્યાની વધામણી.”

તે પછી પ્રભાતિયાનો આસ્વાદ પીરસવા શ્રી આસિતભાઈ, શ્રીમતી હેમાબેન, શ્રી આલાપભાઈ આવે છે. ગઈકાલે સાંજે જેવી રીતે સ્વાગત કર્યું હતું, તેવું જ સ્વાગત આજે સવારે પણ આ સ્વરકિન્નરોનું થાય છે. શ્રી જગદીપભાઈ શાબ્દિક સ્વાગત કરતાં જણાવે છે કે ‘ચાલો અલૌકિક આનંદની યાત્રામાં જઈએ.’ પ્રભાતિયાં ખૂબ જ ભાવ સાથે ગવાયાં. સૌ ભક્તિ-ભાવમાં ડૂબી ગયા. ‘જાગને જાદવા કૃષ્ણ ગોવાળિયા’ એ પ્રભાતિયું શ્રી આલાપે ગાયું ત્યારે પૂ. મા ભાવવિભોર થઈ ગયાં, ને સ્ટેજ પર જઈને આલાપને ત્રણ હાર પહેરાવે છે. વળી મસ્તક પર ખૂબ પ્રેમથી હાથ ફેરવે છે ને આશીર્વાદની વર્ષા વરસાવે છે. આ દૃશ્ય સાધકો માટે નયનરમ્ય બની રહે.

પ્રભાતવંદનાની આ બેઠકમાં પ્રભાતિયાં ગાયા પછી શ્રી આસિતભાઈએ પ્રતિભાવ આપતાં જણાવ્યું કે ‘પૂ. માનો આભાર વ્યક્ત કરું છું. અમને અહીં નવાજ્યા છે. પૂ. માની હાજરીમાં પ્રભાતિયાં રજૂ કરવાનો આનંદ છે. અમને અપ્રતિમ આશીર્વાદ મળ્યા છે. આ ભૂમિમાં આ અવસરે ગાવાની ખૂબ જ મજા આવી છે. મહેમાનગતિ પણ ઉત્તમ રીતે માણી છે. શ્રી જગદીપભાઈ તથા શ્રી મધુભાઈનો આભાર.’

પૂ. મા હવે આ સ્વરકિન્નરોને આશીર્વાદના બે પત્રો આપે છે. એમાંનો એક પત્ર શ્રી આલાપ ઉપર છે. શ્રી રાજુભાઈ આ બંને પત્રો સૌને વાંચી સંભળાવે છે.

પત્ર-૧ ‘સંનિધિપર્વને આપ કલાકારોએ પોતાનું માન્યું ને પધાર્યાં. આનંદ. સૌને ભક્તિરસની પ્યાલી પીવડાવી. સૌના

એપ્રિલ : ૨૦૦૪

૧૭

અંતરે આનંદ છે. આપના તન, મન, ધન, સ્વસ્થ રહો. યુગો સુધી સંગીતક્ષેત્રની સાધના કરતા કરતા પૂર્ણતા પામો.’ —મા

પત્ર—૨ (શ્રી આલાપ માટે) ‘શ્રી આલાપ સંગીતક્ષેત્રનું સર્વોત્તમ તીર્થ બને અને તે તીર્થના જીવંત દેવ આલાપ જ બને. આશીર્વાદ.’

‘હે પ્રભુ, આ સંગીતક્ષેત્રની, કલાકાર ત્રિપૂટીનો સર્વક્ષેત્રે ને સર્વોત્તમ વિકાસ થાય, સર્વ પ્રકારે તનનું, મનનું ને ધનનું આરોગ્ય પામો. આપની સાધના શ્રી હરિ મંદિરની પૂજા બની રહો. સુખ, શાંતિ, યશ, સમૃદ્ધિ આપો.’ —મા

વિદ્યાય વેળાએ શ્રીમતી જ્યોત્સનાબેન ત્રિવેદી આ કલાકાર ત્રિપૂટીનો આત્માર માને છે. પૂ. મા ઊભાં થઈને આ ત્રિપૂટીને ભેટ આપે છે. તે સ્વીકારતાં કલાકારો ધન્યતા અનુભવે છે ને વિદ્યાય થાય છે. પછી સૌ નાસ્તો લેવા ભોજનશાળામાં જાય છે. પૂ. મા પોતાના ઉતારા પર જાય છે.

સવારની બીજી બેઠક ૧૧-૦૦ કલાકે શરૂ થાય છે. શ્રી રાધિકા ‘રઘુવર તૂમકો મેરી લાજ’ પદ ગાય છે. પૂ. મા સ્ટેજપર પધારે છે. રાધિકા ધૂન ગવડાવે છે. ‘નારાયણહરિ નારાયણહરિ.’

૧૧-૧૫ કલાકે દેરોડથી આવેલ શ્રી નાથુભાઈ ભક્ત કુદરતી ઉપચાર પર પ્રવચન આપે છે. સૌને ઉપયોગી થાય તે માટે તેમના પ્રવચનનો સારભાગ અહીં રજૂ કર્યો છે.

૧. માનવ શરીર એ કુદરતની બક્ષીસ છે. શરીરરૂપી રથને પવિત્ર રાખવો.

૨. મીતાહારી રહેવું, પાણી ખૂબ પીવું, ઊંડા શ્વાસ લેવા.

૩. ખોરાક પ્રવાહી જેવો બની જાય તેટલો ચાવવો. ભોજન પહેલાં ૧૫ મિનિટે થોડું પાણી પીવું અને ભોજન પછી અર્ધા

૧૮

અધ્યાત્મ

કલાકે થોડું પાણી પીવું. ભોજન પછી તરત જ પાણી ન પીવું, જઠરાગ્નિ મંદ પડી જાય છે.

૪. ભૂખ હોય કે ન હોય પણ ખાવું જોઈએ એ ટેવ છોડવી જોઈએ. ભૂખ હોય તો જ ખાવું.

૫. લારી—ગલ્લા, હોટેલ, રેસ્ટોરંટમાં તૈયાર થતું ભોજન ખાવું એટલે પેટ્રોલની ગાડીમાં ડિઝલ પૂરાવવા સમાન ગણાય. માટે આવું ભોજન ન લેવું.

૬. પ્રવાસમાં જવાનું હોય ને બહારનું ખાવું ન પડે તે માટે કોરું ભાથું તૈયાર કરી સાથે લઈ જઈ શકાય ને ભૂખ લાગે ત્યારે એનો જ ઉપયોગ કરવો, જેથી આરોગ્ય સારું રહે, આ કોરું ભાથું આ મુજબ તૈયાર કરી શકાય. ૪૦૦ ગ્રામ શેકેલા ઘઉં, ૨૦૦ ગ્રા. દાળિયા, ૧૦૦ ગ્રામ મગફળીના દાણા, ૧૦૦ ગ્રામ સૂકા શિંગોડા, બે જાયફળ, થોડી સૂંઠ અને ઈચ્છા મુજબનો સૂકો મેવો લઈ પાવડર કરી બધું મિશ્રણ કરી એક ડબ્બામાં રાખવું. આ પાવડરને જરૂર જણાય ત્યારે દૂધમાં નાંખીને લેવાય. આ મિશ્રણ સમતોલ, પૌષ્ટિક ને સાત્ત્વિક છે. લાંબા કે ટૂંકા પ્રવાસમાં આ મિશ્રણ ખૂબ ઉપયોગી થાય છે.

૭. તેલનો વધુ પડતો ઉપયોગ નુકસાન કરે છે. તેલને બદલે મગફળીના દાણાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. આ દાણા ચાવવાથી ભગવાને આપેલા દાંતરૂપી એક્સપીલરમાં આપમેળે તેલ નીકળે છે.

૮. જીરુ, અજમો, સૂંઠનો સપ્રમાણે મિશ્રણ કરેલો મુખવાસ લેવો આ મુખવાસથી વાના રોગો થતા નથી. અને જઠરાગ્નિ પ્રદીપ્ત રહે છે.

૯. પેટમાં ઠાંસી ઠાંસીને જમો નહીં. હોજરીને થોડી ખાલી રાખો. મહેમાનોને આગ્રહ કરી, ઠાંસી ઠાંસીને જમાડવા નહીં

પણ થોડા ભૂખ્યા રાખવા જેથી તેમનું આરોગ્ય જળવાય ને સારા આરોગ્ય માટે પરોક્ષ રીતે સેવા થાય.

૧૦. આંખની તંદુરસ્તી માટે ટી. વી. ન જોવું, ઘરમાં વજન કાંટો ને બી. પી. માપવાનું સાધન રાખો જેથી શરીરના વજન પર નિયંત્રણ રાખવામાં જાગૃતિ આવે.

૧૧. દરરોજ ૨૫ પાન તુલસીનાં ખાવાથી લોહીમાં કોલે-સ્ટીરોલ નિયંત્રિત રહે છે ને હૃદયનું આરોગ્ય જળવાય છે.

૧૨. પાચનતંત્રના આરોગ્ય માટે મેથીની ચા પીવી. એક ચમચી મેથી એક ગ્લાસ પાણીમાં નાંખી ઉકાળો કરવો. તેમાં સૂંઠ અને થોડી હિંગ નાંખો આ રીતે તૈયાર થયેલી ચા લઈ શકાય.

૧૩. ઘા રુઝવવા સીતાફળના પર્ણનો રસ ચોપડવો, પર્ણનો કૂચો ઘા પર બાંધવો. આનાથી ઘાની રુઝ આવે છે.

૮૦ વર્ષની ઉંમરના આ વક્તાએ સૌને આગવી શૈલીમાં આરોગ્યની જાણકારી અનુભૂતજ્ઞાન દ્વારા આપી. ડો. બી. જે. જાગાણીએ આભારદર્શન કર્યું.

ત્યારબાદ ભાવનગરની સુકૃતિ જાનીએ ત્રણ પદો ગાયાં. સુકૃતિની ઉંમર ૮ વર્ષની છે. આટલી નાની ઉંમરની આ બાલિકાએ પદો ગાઈને સૌને આનંદમાં લાવી દીધાં. વડોદરાની દિશાએ પણ ચાર પદો ગાયાં. દિશા પણ ૮ વર્ષની જ છે. શાસ્ત્રીય સંગીતની તાલીમથી દિશાએ રજૂ કરેલાં પદો સાંભળી સૌને આનંદ થયો. પૂ. મા પણ તાલી પાડીને આ બાલિકાઓને પ્રેરણા આપતાં હતાં. તે પછી આ બેઠક પૂર્ણ થાય છે.

૩-૪૦ કલાકે બપોરની બેઠક શરૂ થાય છે. પૂ. મા પધારે છે. નિધિ ભજન ગાય છે. ‘પ્રેમ ભરેલું હૈયું લઈને, ચરણ તમારે આવી મા.’ બે ધૂન ગવાય છે. પ્રા. તરલાબેન દેસાઈ

૪-૦૫ કલાકે પૂ. માનો પરિચય આપતું પ્રવચન કરે છે. ‘પોયણું પાંગરું’ (શૈશવકથા) પુસ્તકનું વિમોચન શ્રીમતી ભારતીબેન અને શ્રી રમેશચંદ્રભાઈ કરે છે. આ પુસ્તકનો પરિચય શ્રી તરલાબેન આપે છે. (નોંધ : આ પુસ્તક અંગે અગાઉના લેખમાં વર્ણન આપ્યું છે એટલે અહીં માત્ર વિમોચનનો ઉલ્લેખ કર્યો છે) પૂ. મા આ પુસ્તક ગંગાબેનને અર્પણ કરે છે. પુસ્તકનાં પૃષ્ઠો ખોલીને બતાવે છે અને પૂ. માના બહેનોને (શારદાબેન, સુશીલાબેન, સાવિત્રીબેન) પ્રણામ કરે છે.

‘સ્નેહતીર્થ મા સર્વેશ્વરી’ નામના પુસ્તકનું વિમોચન થાય છે. શ્રી તરલાબેન દેસાઈએ આ પુસ્તક લખ્યું છે. પૂ. માનો ટૂંકો પરિચય આપતું પુસ્તક છે. આ પુસ્તકનું નિવેદન ઘણું ઘણું કહી જાય છે. ચાલો તે નિવેદન વાંચીએ ‘કહેવાય છે કે, ‘અગ્નિથી દીપ જલાવવો અઘરો છે પણ દીપથી દીપ પ્રગટાવવો સરળ છે.’ તો આપણી દૃષ્ટિ સમક્ષ હરિભક્તિ, ગુરુસ્મૃતિઅર્ચન તેમ જ સૃષ્ટિના પ્રત્યેક જીવના શિવતત્ત્વના વંદનની ત્રિવિધ શિખા પ્રગટાવતો ‘મા’ સર્વેશ્વરી દીપ ઝળહળી રહ્યો છે, ત્યારે એ પુનિત દીપથી આપણો આત્મદીપ કેમ પેટાવી ન લઈએ?

આ પરમ સ્નેહમયી, વિનમ્ર, સરળ, અહંકારરહિત નિખાલસ ‘મા’ જ્યારે એમની જીવનસંધ્યાને આરે પહોંચતાં આપણને કહી દે કે, ‘મા’ હવે હરિને પ્રાર્થના કરે છે :

‘સંબંધોનું વિસર્જન કરી દે
વિસ્મૃતિનું વરદાન ધરી દે
સર્વ વળગણ વાળ તારા ધ્યાનમાં
સત્કર્મોનો શોખ હરી લે
દફનાવી લે હસ્તી સાથે
પલટાવી દે સર્વ પર્વ પંડમાં.’

ત્યારે એનો મર્મ સમજી, આપણી વચ્ચે, આપણા જ કલ્યાણ માટે સાધારણતામાં છૂપાયેલ એ અસાધારણ આત્માને ઓળખી—સમજી—જાણી, આપણે આપણને ઓળખવા—જાણવા કેમ ન મથીએ?

બસ, આ અને આવા જ શુભ સંકલ્પથી આ પૂ. ‘મા’ની પરિચય પુસ્તિકા ‘સ્નેહતીર્થ ‘મા’ સર્વેશ્વરી’ સર્જાઈ છે.

આ સ્નેહતીર્થને ઓવારે આપણા સંસારના બધા તાપોને વિદારી, એનાં પુનિત—શીતળ જળમાં જાતને ઝબકોળી ધન્ય બનીએ.

આ પુસ્તિકા—પ્રકાશનમાં પોતાનો સ્નેહાદરભર્યો સહયોગ (અર્થયોગ) અર્પનાર આશિષ, નીરવ, દર્શના અને સુકેતુ (ભારતીબહેન પરિવાર)ની આ લેખિકા ઋણી છે.

માત્ર એક જ સપ્તાહની ટૂંકી મુદતમાં પુસ્તકનું મુદ્રણકાર્ય સુંદર રીતે સંપન્ન કરી આપનાર ઈમેજ પ્રકાશનના સર્વશ્રી મહેશભાઈ, કમલભાઈ તેમ જ મુદ્રેશભાઈની હું ઋણી છું.

સ્નેહતીર્થ ‘મા’ સર્વેશ્વરીનો પારાવાર સ્નેહ જ આ લેખન માટે શાહી—કાગળ—લખાણરૂપે સ્વયં અવતર્યો છે. એટલે સાક્ષાત્ સરસ્વતી શાં સર્વેશ્વરીને પુનઃ પુનઃ વંદું છું, પ્રણમું છું. —તરલા

પુસ્તકમાં છેલ્લે જે લખ્યું છે તે પૂ. માનો ભાવવાહી પરિચય, લક્ષ્ય અને યુગકાર્યનો ખ્યાલ આપે છે.

‘મા’ને કોઈ સંસ્થા સાથે ન જોડો
‘મા’ રહે છે ભાવિકોના હૃદયમાં,
‘મા’ રહે છે ‘સત્યપથ’ના એક ખૂણે
‘મા’ રહે છે ‘પૂજ્ય શ્રી યોગેશ્વરપ્રભુ’ના
શ્રીચરણ તળિયે રજરૂપે.

—મા સર્વેશ્વરી

તા. ૨૦—૬—૨૦૦૩ ના રોજ સ્વર્ગારોહણતીર્થમાં પૂ. માને મૌન એકાંતમાં એક પદ સ્ફુરેલું તે આ પુસ્તકના કવર-પેઈજની પાછળ મૂક્યું છે. સાધકો આ પદ ગાય છે ત્યારે આનંદમાં ડૂબી જાય છે. આ રહ્યું તે પદ—

‘તનમાં હરિ, મનમાં હરિ
સર્વેશ્વરી અંતરે હરિ
જપમાં હરિ તપમાં હરિ
સર્વેશ્વરીના જીવનમાં હરિ
શ્વાસમાં હરિ, પ્રશ્વાસમાં હરિ
સર્વેશ્વરીના રોમમાં હરિ
પ્રસાદમાં હરિ, વિષાદમાં હરિ
સર્વેશ્વરીના સાદમાં હરિ
ત્રિતાપમાં હરિ, થાકમાં હરિ
સર્વેશ્વરીના પ્રાણમાં હરિ
સર્વેશ્વરીને હરિએ ઘડી
હરિની હતી, હરિને વરી.’

—૪—૫૦ કલાકે પુસ્તક વિમોચનવિધિ પૂર્ણ થાય છે.

શ્રીમતી સરોજબેન, દીપુબેન ‘કર્પૂરવનના સર્વે સ્વજનોને સર્વેશ્વરી વંદન કરે’ એ પદ ગાય છે. પૂ. માએ આ પદ રચ્યું છે. આ પદ ગવાય છે ત્યારે વાતાવરણ ભક્તિમય થઈ જાય છે ને ભાવવાહી રીતે આ પદદ્વારા કર્પૂરવનના સૌ સ્વજનોનો આભાર સહજ રીતે વ્યક્ત થઈ જાય છે.

શ્રીમતી સાવિત્રીબેન અને શ્રી નારણદાસ તરફથી ‘Kabir A study’ રસિકોને ભેટ મળે તેવી વ્યવસ્થા પણ કરવામાં આવી. પ્રા. તરલાબેન પૂ. માની સૂચનાથી ‘પોયણું પાંગર્યું’ પુસ્તક—

માંથી એક પ્રકરણ વાંચી સંભળાવે છે. દ.૪૫ કલાકે આ બેઠક અહીં પૂરી થાય છે.

રાત્રીની બેઠક ૭—૩૫ કલાકે શરૂ થાય છે. પૂ. મા પધારે છે. એક સાધક ‘હરે કૃષ્ણ હરે રામ’ ધૂન ગાઈ રહ્યા છે. પૂ. મા સ્ટેજની સામે ગોઠવાયેલી બેઠક પર બિરાજમાન થાય છે. લોસ એંજલસના બાળકોદ્વારા કબીર સાહેબના જીવનપર પ્રકાશ પાડનારું નાટક રજૂ કરે છે. નાટકમાં શ્રી પાવનભાઈ, શ્રી સત્યેનભાઈ, શ્રી ગોપીબેન, શ્રી ગાર્ગીબેન, શ્રી તેજસ, શ્રી સારંગ, શ્રી તેજલે ભાગ લીધો.

શ્રી નિલેશબાપુ પધારે છે. ત્રણ વખત મંત્રગાનથી સ્વાગત થાય છે. શ્રી સંજયભાઈ શ્રી નિલેશબાપુનું પુષ્પગુચ્છથી સ્વાગત કરે છે. અને શ્રી વિજયભાઈ શાલ ઓઢાડી સન્માન ધરે છે.

કપૂરાના ભાઈઓ—બહેનો દ્વારા સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ રજૂ થાય છે. પ્રા. તરલાબેન દેસાઈ કલાકારોનો આભાર વ્યક્ત કરે છે. વિદેશથી આવેલા સાધકો પાસે પૂ. મા સત્કર્મ કરાવે છે. વિદેશના બાળકો વતી પૂ. મા પ્રત્યેક કલાકારને રૂા. ૧૦૦/— પ્રસાદીરૂપે આવતીકાલે આપવાની જાહેરાત કરે છે.

આખા દિવસ દરમિયાન ભક્તિરસમાં તરબોળ કરનારા પ્રભાતિયાનો આસ્વાદ માણ્યો, આરોગ્યનું જ્ઞાન મેળવ્યું, પૂ. માની શૈશવકથા સંભળી, કલાકારોની કલાને જાણી, માણી ને આનંદ લૂંટ્યો. આખો દિવસ પૂ. માના દર્શન કર્યા, આશીર્વાદ પામ્યા ને મોડી રાત્રે પ્રસાદ લઈને સૌ ઉતારા પર શયન કરવા ગયા.

“અધ્યાત્મ”નો ઋણ સ્વીકાર

ધીરજ મોધરિયા—ધ્રાંગધ્રા

તારીખ ૨૦ મી જુલાઈ ૧૯૮૬ના બપોરનો વખત છે. સ્થળ છે અંબાજી ધામનું નવું જ બંધાયેલું સ્વર્ગારોહણ તીર્થ! જેનું બીજે દિવસે ઉદ્ઘાટન થવાનું છે. નથી કોઈની ઓળખાણ કે પીછાણ છતાં એકલો એ અધ્યાત્મનો ચાહક મુસાફર એ નવી ઈમારતના પહેલા માળે પૂછતો પૂછતો પહોંચે છે. “શું પૂછે છે?” “તેને આ મકાનમાં શું જોવું છે?” “પૂ. મા સર્વેશ્વરી નામની વ્યક્તિને મળવું છે” “કેમ?” કોઈની ઓળખાણ નથી તેમ છતાં મા સર્વેશ્વરીને મળવા—જોવાની ઈચ્છા ક્યાંથી થઈ? છેક ધ્રાંગધ્રાથી અંબાજીના ૨૮૦ કિલોમીટરની યાત્રા ખાસ આ કામે જ કરેલી તેણે. કોણે એને આવી માહિતી આપી? એ જ વાત તો છે અહીંયાં ધ્યાન ખેંચવા જેવી. એ મુસાફરે ૧૯૮૫ ના અધવચમાં “અધ્યાત્મ” ગ્રંથાલયમાં વાંચેલું. તેમાં મા સર્વેશ્વરીના ઉપવાસો વિષે તથા પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીના વિચારો વિષે વાંચવાનું થયું. ગ્રાહક પણ બની ગયેલ “અધ્યાત્મ” માસિકનો. એમાંય ૧૯૮૬ના જૂનના અંકમાં જાણવા મળેલ કે જુલાઈ ૨૧ ના રોજ, ગુરુપૂર્ણિમાએ સ્વર્ગારોહણ ધામનું ઉદ્ઘાટન છે. બસ, તેણે નક્કી કર્યું કે આ મા સર્વેશ્વરીને તો મળવું જ છે. ...અને આપણે જોયું તેમ તે ત્યાં પહોંચ્યો ને મળ્યો પણ ખરો. બસ તે ઘડી ને આજનો દિવસ કમશ: તે મુસાફર અધ્યાત્મ પંથે મુસાફરી આ ‘ધામ’ને સથવારે કરતો રહ્યો છે. તે છે આ લેખનો લેખક શ્રી ધીરજભાઈ મોધરિયા. અધ્યાત્મ માસિક સિવાય કોણ તેને આ માહિતી આપત ને પૂ.

મા—પ્રભુ સુધી તે કેવી રીતે પહોંચી શકત—જેમણે એની અક-
સ્માતમાં રક્ષણ કરી, નવું જીવન આપ્યું.

આજના પ્રચાર પ્રસારના જમાનામાં તથા પંથવાદ ને વાડા-
વાદના ગોટાળામાં મન પંખી એક જ ઝાટકે યોગ્ય ડાળી પર
ઠરીઠામ બનીને બેસી જાય, તે અશક્ય નહિ તો પણ અઘરું
તો છે જ. આ વાતને ધ્યાને લઈને તો પેલો મુસાફર સદ્ભાગી
ખરો કે નહિ? કોઈ સ્થૂળ માનવીય સહાય વિના જ ઈશ્વરે એનું
માત્ર પેલા ‘અધ્યાત્મ’ માકફતે જ આ કામ પાર પાડ્યું. બોલો!
આ ‘અધ્યાત્મ’ માસિકને તે કેમ ભૂલી શકે? આ વરસ અધ્યાત્મ-
નું પચ્ચીમું વરસ છે તેને અનુલક્ષીને પૂ. માની સંમતિથી મોરબી
ધ્યાન કેન્દ્ર દ્વારા અધ્યાત્મના શિલ્પી એવા પૂ. નારાયણકાકા
તથા તેમના સહયોગીઓને સન્માનવાનો સરસ કાર્યક્રમ ગત
તા. ૧૧ એપ્રિલે યોજવામાં આવેલ. આ પ્રસંગે મોટી સંખ્યામાં
સ્થાનિક તથા વિવિધ કેન્દ્રોમાંથી પૂ. મા—પ્રભુમાં શ્રદ્ધા ધરાવતા
ભક્તો પધારેલ ને પુનિત સમારંભમાં સહભાગી બનેલા.

શ્રી રેવાશંકરભાઈ પાલનપુર, શ્રી અજયભાઈ કલોલા
રાજકોટ, શ્રી કલ્યાણ વગેરે વક્તાઓએ પૂ. કાકા તથા તેમના
સહયોગીઓની સેવા બિરદાવી. અધ્યાત્મ માસિક વિષે તેમાંથી
થયેલા લાભો બાબતે પણ ટૂંકમાં વિગતો વિવિધ વક્તા દ્વારા
નિરૂપવામાં આવેલ. ‘અધ્યાત્મ’ પરિવારના શ્રી ડો. જાગણી-
એ આપણને નિયમિતરૂપે મળતા ‘અધ્યાત્મ’ માસિકને આપણા
ઘર સુધી પહોંચાડવા પાછળ કેવો ઉદ્યમ ને પરિશ્રમ કરવો પડે
છે તેને લગતી વાતો તરફ શ્રોતાઓનું ધ્યાન દોર્યું, પ્રકારાંતરે
મદદરૂપ થનાર સૌને પણ તેઓએ બિરદાવ્યા. અધ્યાત્મના
રવાનગી વિભાગને કોમ્પ્યુટરાઈઝ કરવામાં આવ્યો છે, છતાં તે

વિભાગને વર્ષોથી એકધારી રીતે સંભાળનાર શ્રી ઉપેન્દ્રભાઈ
ઝીંજુવાડિયાની સેવાઓને પણ તેમણે બીરદાવી. મોરબી ધ્યાન
કેન્દ્રે પણ શ્રી ઉપેન્દ્રભાઈને સરસ ઘડીયાળ ને પુષ્પગૂચ્છથી
સન્માન્યા.

સૌ ‘અધ્યાત્મ પરિવાર’નાં હાજર સભ્યોને પુષ્પગૂચ્છથી
સન્માનવામાં આવેલા. પૂ. કાકાને ‘અધ્યાત્મ’ની સેવા અન્વયે
સન્માનપત્ર પણ શ્રી મોહનભાઈ ચૌહાણના હસ્તે આપવામાં
આવેલ. પૂ. કાકાને શાલથી પણ સન્માનવામાં આવ્યા. પૂ.
કાકાએ સતત ૮૦ મિનિટ સુધી પોતાના સન્માન તથા અધ્યાત્મ
અને મા—પ્રભુ બાબતે પોતાના ભાવો સહજ પણે વહાવ્યા.
‘અધ્યાત્મ’ની ગંગોત્રીથી તેના ગંગાસાગર લગીના પ્રવાહ—
પ્રવાસના પ્રસંગો તાદૃશ્યપણે વર્ણવ્યા ને શ્રોતાઓને ‘અધ્યાત્મ’-
મય બનાવી દીધા. નમ્રપણે કાકાએ પૂ. મા—પ્રભુને જ યશ-
ભાગી બનાવ્યા. પોતાના આ તમામ કાર્ય પાછળ રહેલા પૂ.
જીજી(સરસ્વતીબેન)ને પણ ખૂબ જ ભાવથી સ્મરવામાં આવ્યાં.
પોતાની હયાતી સુધી અધ્યાત્મ સાથે સંકળાયેલા રહેવાની પૂ.
માની ઈચ્છાને માન આપીને હૈયાધારણા પણ આડકતરી રીતે
તેઓએ શ્રોતાઓને આપી. શ્રી નારાયણકાકાએ એ પણ
જણાવ્યું કે “રાધેશ્યામ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ”ના ભાઈઓના સુમેળ-
ભર્યા સહકાર વિના આજના યુગમાં માસિક ચલાવવું અમારે
માટે અશક્ય બની રહેત. પ્રેસ તરફથી આવેલ શ્રી હિતેશભાઈ
પટેલને પણ મોરબી ધ્યાન કેન્દ્રે સન્માન્યા. વળી પ્રેસમાં વર્ષોથી
લેખોને કોમ્પ્યુટરમાં લિપિબદ્ધ કરનાર નિષ્ઠાવાન સેવિકા
પાડલબેનનું સન્માન પણ ઉચિત રીતે કરવામાં આવ્યું, તે પ્રત્યે
શ્રી જાનીકાકાએ સંતોષ વ્યક્ત કર્યો.

અંતમાં શ્રી ભોજાણીભાઈની ઉમદા ભાવના તેમ જ મોરબીના સાધક ભાઈઓના આ કામના સહકાર બદલ શ્રી જાનીકાકાએ સહુને હૃદયપૂર્વકના ધન્યવાદ આપ્યા.

શ્રી કાંતિભાઈ પટેલે આભાર વિધિમાં સૌનો ઋણ સ્વીકાર કરી ભાવપૂર્વકનો આભાર માન્યો. સાંજે ૩ થી ૬-૧૫ સુધીનો સમગ્ર કાર્યક્રમ શ્રી ભોજાણી સાહેબે સરસ રીતે સંચાલિત કર્યો. મોરબી ધ્યાન કેન્દ્રના શિસ્તબદ્ધ સ્વજનોએ આમંત્રિતોને બપોરે સરસ ભોજનથી ને કાર્યક્રમની વચ્ચે આઈસ્ક્રીમથી અને અંતે શીરા-બટાકા પૌંઆથી સરસ સેવા કરી. સૌ સત્સંગી જનોના હૃદયમાં મહેમાનો સત્કારવાનો ઉમંગ હતો; આનંદ હતો. કોઈ પ્રસંગ પૂરો પાડવાની ઉતાવળ કે ચિંતાને સ્થાને ખૂબ જ ઉમંગ ને આનંદ હતો. કારણ? આ ક્યાં કોઈ કરવો પડતો પ્રસંગ હતો? આ તો અંતરનો ઉમળકો હતો ને એટલે જ આવો સરસ ભાવ વંચાતો હતો સૌ યજમાનોના ચહેરા પર!!! મોરબી કેન્દ્રને નિમિત્ત બનાવીને મા-પ્રભુએ સરસ સન્માન કર્યું એ ‘અધ્યાત્મ’ના ઓલિયાનું. હજુ પણ અધ્યાત્મના વાંચકો પૂ. કાકાનો પૂરો લાભ લેવા ઝંખે છે. અધ્યાત્મનાં પૃષ્ઠો વાટે તેમનો ખજાનો લૂંટવા માંગે છે.

આજના ઝડપી યુગમાં આવા સત્સાહિત્યની માંગ સીમિત હોવા છતાં પણ, ૨૫ વરસની મંજિલે પહોંચાડવામાં જેઓનો સીધો કે પરોક્ષ ફાળો છે તેઓને પણ યથાર્થ રીતે જ સ્મરવામાં આવેલા. એક અંકની પડતર કિંમત રૂ. ૬ જેવી હોવા છતાં ફક્ત રૂ. ૨ માં છેક ઘરે પહોંચાડવું એ કેટલું મુશ્કેલ છે તે સમજી શકાય એમ છે છતાં ‘અધ્યાત્મ’ને પૂ. માના વિદેશના ભક્તો દ્વારા મળતી મોટી સહાયને કારણે આ શક્ય બને છે.

ધન્ય છે એ ઉદાર આત્માઓને કે જેના આવા પરોક્ષ પુરુષાર્થથી ઉપર કહેલા મુસાફર જેવા કેટલાય પ્રવાસીઓને પગદંડી પર પહોંચવાની દિશા મળી હશે. કોણ જાણે આવા તો કેટકેટલા જીવોને દિશા ને શાંતિ ધરી હશે એ પૃષ્ઠોએ. કેટલાયની શ્રદ્ધા ભક્તિને વેગવંતી બનાવી હશે એ ‘અધ્યાત્મ’ની જ્યોતે. ધન્ય મા-પ્રભુ કોણ સમજી શકે આપના કાર્યોને? અમારે તો એ ‘અધ્યાત્મ’ને માણવું છે, અનુભવવું છે જીવનમાં...તો... તો ચાલો રોજ એક જૂનો અધ્યાત્મનો અંક ખોલો. રૂચિકર લેખોને વાંચો... મનન કરો ને ડૂબી જાવ સ્મરણ સરોવરમાં. આ પણ એક ઉચ્ચ કોટિની સાધના જ છે ને?

અધ્યાત્મનાં રજતજયંતિ વરસ નિમિત્તે મોરબી ધ્યાન કેન્દ્ર દ્વારા ૨૫ આજીવન સભ્યો નોંધીને અર્પણ કરાયા. કેટલી ઉમદા ભાવના છે! આવો આપણે પણ આવું કંઈક કરીને એ ‘અધ્યાત્મ’નો ઋણ સ્વીકાર કરીએ. કંઈ નહીં તોય રોજ જૂના અધ્યાત્મના પૃષ્ઠોને ઉખેળવાનું વ્રત લઈએ તો પણ મા-પ્રભુની પ્રસન્નતા મળશે કારણ કે ‘અધ્યાત્મ’ તેમનું છે.

શ્રી હરિભાઈ ભોજાણી તથા તેમના સહયોગીઓએ પૂરા ભાવ પ્રેમથી આ ઉજવણી પોતાને આંગણે કરીને સૌને ઋણી બનાવી દીધા છે તો આવો કોઈ સંકલ્પ કરીને એ ઋણને ઉતારવાનો યથાશક્તિ પ્રયાસ કરીએ.

મોરબી ધ્યાન કેન્દ્રના આમંત્રણને માન આપી સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓ શ્રી રાજુભાઈ જાની, શ્રી વિજય-ભાઈ કનેરિયા, શ્રી બિપીનભાઈ તમ્ના તથા શ્રી રેવાશંકરભાઈ પુરોહિત ખાસ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. તો કપૂરાથી શ્રી બચુભાઈ ભક્ત તેમ જ અંબાજીથી શ્રી દિલીપભાઈ પટેલ ખાસ આવ્યા

એપ્રિલ : ૨૦૦૪

૨૯

હતા. આ ઉપરાંત રાજકોટના શ્રી શાન્તિભાઈ કનેરિયા તેમજ ઘણા બધા સાધક ભાઈબહેનોએ આ સમારંભમાં ઉપસ્થિત રહી તેને દીપાવ્યો હતો.

(નોંધ:—આ લેખ સાથે શ્રી ધીરજભાઈ મોધરિયાએ પોતાની રીતે શક્તિ મુજબ અધ્યાત્મને આર્થિક ભેટરૂપે રૂા. ૨૫૦૦ મોકલ્યા છે. તે બદલ અભિનંદન)

કચી બાબતોમાં શરમ ન રાખવી

- (૧) ધનની લેણદેણ કરવામાં. (૨) વિદ્યા શિખવામાં.
(૩) ભોજન કરવામાં (૪) અન્ય પ્રકારના વ્યવહારમાં.

ઘર : ૨૪૬૩૪૩૧   ઓફિસ : ૨૩૬૨૪૩૭
: ૨૪૮૦૪૨૮   : ૨૩૬૦૩૭૬

ખેતીની સિંચાઈ માટે વિશ્વસનીય એન્જીન

“સત્યવાન” તથા “ચંદન”

૬, ૮ તથા ૧૦ હો. પા.

—: બનાવનાર :—

❀ કનેરીયા એન્જીનીયરીંગ વર્ક્સ ❀

૧/W, ભક્તિનગર ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એસ્ટેટ, રાજકોટ-૩૬૦૦૦૨

૩૦

અધ્યાત્મ

‘આત્મસ્વરૂપેણ સંસ્થિતા: મા સર્વેશ્વરી’

પ્રો. તરલા દેસાઈ

‘માં કો કહાં ઢૂંઢે બંદે, મૈ તો તુજમે’

ચૈત્રી નવરાત્રની સાતમે ‘સ્વર્ગારોહણ’ની સંનિધિ એ પરમ પૂજ્ય ‘મા’ની અનહદ કૃપાનું સીધું પરિણામ. ‘મા’ વિદેશ જઈ આપણા ‘સ્વ-દેશની ચિંતા કરે. રખે આપણે વિ-દેશ (વિગત આત્મામાં, તન-મનની જ ગલીકૂચીઓમાં) અટવાઈ ન જઈએ!

પૂ. માએ હંમેશા કેવળ ઉપવાસ-અન્નપરિહાર કરતાં વ્રત-સાધનાનું અધિક માહાત્મ્ય કર્યું છે. એટલે જ આપણા સર્વ માટે અહીં સ્નેહમિલન-પર્વ યોજી આપણને પ્રભુ સંમુખ કર્યા છે. Maa is as magnificent administrator as always!

અત્યાર સુધી આ પવિત્ર તીર્થમાં જે વાર્તાલાપો થતા તેમાં પૂ. ‘મા’ શ્રોતારૂપે બિરાજમાન રહેતાં. આજે કેવળ શ્રોતારૂપે જ નહીં, વક્તારૂપે પણ એ જ હાજરાહજુર છે. ‘એ જ બોલશે અને એ જ સાંભળશે.’ આપણે સર્વ એ ‘મંગલ ક્ષણ’ના સાક્ષી બનીશું.

કોઈ આપણને પૂછે ‘આ ‘મા’ સર્વેશ્વરી છે કોણ?’ ત્યારે વર્ષોથી ‘મા’થી પરિચિત છતાં આપણી જાતને પૂછાઈ જાય છે ‘આ ‘મા’ છે કોણ?’ કેમકે આ ‘મા’ નામધારી વિભૂતિવિશેષે આપણા હૃદયમાં ધીમે ધીમે પગપેસારો કરી, એવી હકૂમત સિદ્ધ કરી દીધી છે કે, એ ગમે ત્યાં રહે છતાં સદા સંનિકટ જ ભાસે છે, એમનું સ્મરણ એટલું સતત રહે છે કે, જાતની સ્મૃતિ પ્રસંગોપાત આવી જાય!

‘મા’ પૂ. માએ પસંદ કરેલું, સ્વીકારેલું એકાક્ષરી નામ છે. આ એમની એકમાત્ર ઓળખ છે. આ જ એમની સહી છે. પણ આ શબ્દમાં જ એમના સકલ અસ્તિત્વની સંચિત મહેંક છે. એ આબાલવૃદ્ધ સર્વની ‘મા’ છે. જન્મદાતા નહિ, જીવનદાતા જ નહિ, જીવનમર્મની દિશા ખોલી આપનાર માતા છે. અપાર ધીરજથી એ દિશામાં જ આપણી ગતિ કેમ વધે એ માટે હર પળ પ્રયત્ન કરનાર—કરાવનાર માતા છે. આ અર્થમાં ‘મા’ દેવકી—યશોદાથી પણ ન્યારી છે. દેવકીએ શ્રી કૃષ્ણને જન્મ આપ્યો, યશોદાએ એનું પાલનપોષણ કર્યું. આ ‘મા’ અનેક ગોવાળ—ગોવાલણોમાં રહેલા ‘શ્રી કૃષ્ણસ્વરૂપ’ને ‘આત્મ-સ્વરૂપ’ અનેક અંતરાયો—દુન્યવી બળો વચ્ચે અવતારી, એના સંવર્ધન માટે મથનારી, આપણને આપણા આંતરઐશ્વર્યની અનુભૂતિ કરાવનારી ‘સર્વેશ્વરી’ છે.

આ ‘મા’ આગળ કોઈ સ્ત્રી નથી, કોઈ પુરુષ નથી, કોઈ વિદ્વાન નથી, કોઈ અબુધ નથી, પૈસાદાર—ગરીબ, બળવાન—નિર્બળતાના કોઈ કરતાં કોઈ ભેદ નથી. પાત્રતા—યોગ્યતાનું કોઈ પ્રમાણપત્ર એમની આગળ જરૂરી નથી. એમને દ્વારે બસ આવો એટલું જ પર્યાપ્ત! આપણામાં રહેલા સર્વ પ્રકારના અહં-કાર (વિદ્વતા, પૈસો, કીર્તિના)ખંખેરી નાંખી આપણું ‘બાળક-પણું’ જગાડી દે અને એ પણ એવા સહજ—મૂઠુ પ્રેમભાવથી કે આપણને એની સુધ પણ ન રહે, ખબર સુદ્ધાં ના રહે.

હા, આ ‘મા’ છે માતૃધર્મનું ભવ્યોજ્જ્વલ અનુપમ દૃષ્ટાંત. ભૌતિક જ નહિ, સૂક્ષ્મ હૃદયસંપત્તિથી સમૃદ્ધ કરી દેનાર આ ‘મા’ આપણા શરીર—મનની નહિ, આત્મસંપદાને જન્મ આપનાર જગત્જનની છે. આપણા આત્માની દરકાર, સંભાળ, પ્રેમભર્યું જતન એ જ એનું એકમાત્ર કાર્ય! લક્ષ્ય છે.

તો આ આપણા આત્માની ‘મા’ પરમાત્માની સહચરી છે. એટલે જ જગતભરના આત્મા પછી તે મનુષ્ય, પક્ષી—પ્રાણી કે વનસ્પતિના કેમ ન હોય! આ સર્વ ચૈતન્ય અંશો માટે આ ‘મા’ પોતાના પ્રાણ પાથરે છે. આ અર્થમાં એ જગદંબા—જગજનની છે, શક્તિ જ નહિ, મહાશક્તિ છે. પૂજ્યશ્રીએ વારંવાર ‘મા’ સર્વેશ્વરીને સાક્ષાત્ જગદંબા જ કહ્યાં છે.’ અલબત્ત, આ ગૂઢ—ગંભીર સત્યનો તાળો કોઈ અવતાર સાથે મેળવવાનું ભોળપણ કરવાની જરૂર એટલા માટે નથી, કેમ કે આ કોઈ ચમત્કારિક, દિવ્ય કે અલૌકિક ઘટના નથી કે જાદુનો કોઈ વિષય નથી. આ કેવળ સીધી—સાદી અનુભૂતિજન્ય પ્રતીતિ-જનક સત્ય છે. જો આપણું ભક્તહૃદય ધાતુ કે પથ્થરની મૂર્તિમાં પ્રભુ જોઈ શકતું હોય, તો આ ‘મા’ તો આપણી સમક્ષ જીવંત, હાજરાહજૂર, ચૈતન્યસ્વરૂપા છે. એનો સહજ સ્વીકાર કોઈ પણ હૃદય કેમ ન કરે? કદાચ ‘Too good to be true’ લાગતું હશે?

પુરાણકથા પ્રમાણે બધા દેવોએ ભેગા થઈ શક્તિસ્વરૂપનું સર્જન સૃષ્ટિના અસુર તત્વને વિદારવા કરેલું. એમ આપણા હૃદયમાં રહેલા તમામ અનિષ્ટ—અમંગલ—આત્માથી દૂર લઈ જતા તત્વોને વિદારવા જ આ ‘મા’ સદા કૃતસંકલ્પ છે.

ચૈત્ર અને આસોના નવરાત્ર જ નહિ, પ્રત્યેક માસ—પ્રત્યેક દિન અરે, પ્રત્યેક પળે આ જીવતાં—જાગતાં—ચૈતન્યસ્વરૂપા ‘મા’ આપણી સાથે, સામે, આસપાસ તો છે જ, પણ આપણી ભીતર ‘આપણા અંતરાત્મારૂપે’ પ્રતિજ રહી સદૈવ આપણને રક્ષે છે. અનરાધાર આપણા પર પ્રેમાભિષેક કરે છે, કરતાં રહે છે.

તો આવો આજના પુનિત દિને જ નહિ, હર દિનની હર પળે આપણી અંતઃશક્તિસ્વરૂપા ‘મા’ સર્વેશ્વરીને આપણે એક-સાથે પ્રણમીએ, વંદના કરીએ, પ્રાર્થીએ અને આપણી ચેતના-

માં તે પોતાનું યુગકાર્ય કરે, તે માટે આપણા હૃદયનાં દ્વાર ખુલ્લાં રાખીએ.

તો 'મા' સર્વેશ્વરી કોણ છે જાણવા જતાં માલૂમ પડ્યું, પ્રતીત થયું 'આ તો સ્વયં અમે જ.' 'મા' માટેનો વિસ્મયભાવ પરિણમ્યો આમ સ્વરૂપ દર્શનમાં! અને કબીર મિષે (બ્હાને) પૂ. 'મા' જ ન્યૂજર્સીથી 'સ્લેટ-સંદેશ' મોકલાવતો પ્રતીત થયાં :

'મોં કો કહાં ઢૂંઢે બંદે, મેં તો તુજમેં.'

(તા. ૨૮ માર્ચના 'સ્વર્ગારોહણ' ખાતે પરમ પૂજ્ય 'મા'ની મંગલ યોજનાનો અંશરૂપ વાર્તાલાપ).

કોને કેવી રીતે વશ કરી શકાય

- (૧) લોભીને ધનથી.
- (૨) આપણા વડીલને અને પૂજ્યને તેમને હાથ જોડવાથી.
- (૩) મૂર્ખને તેની ઈચ્છા અનુસાર વર્તવાથી.
- (૪) પંડિતને તેની સાથે યથાર્થ વ્યવહાર કરવાથી.

ફોન : દુકાન : ૨૨૫૮૮૧૨ ઘર : ૨૬૬૪૦૭૮

મોબાઈલ : ૩૧૧૦૩૦૪

દીપક સી. મહેતા

❖ કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડિઓ ❖

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્ષ પાસે,
ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧

અધ્યાત્મ—વિજ્ઞાન દ્વારા સારવાર

અરુણિકાબેન મનોજ દરૂ

આપણે ત્યાં રોગોની સારવાર માટે એલોપથી, હોમિયો-પથી, આયુર્વેદ વગેરે ચિકિત્સા પદ્ધતિઓ પ્રચલિત છે. સાંપ્રત-યુગમાં તો એમાં એક્યુપ્રેસર, એક્યુપંકચર અને રેકી જેવી પદ્ધતિઓ પણ ભળી છે. પણ હાલમાં એક નવી જ પદ્ધતિ સહુનું ધ્યાન ખેંચી રહી છે, તે છે ફેઈથ હિલિંગ સ્પિરિચ્યુઅલ સાયન્સ. અધ્યાત્મ ધ્યાનનું વિજ્ઞાન એટલે કે ટ્રાન્સેન્ડેન્ટલ મેડિટેશન એક વૈકલ્પિક ચિકિત્સા પદ્ધતિ છે, એવી ખાતરી હવે પશ્ચિમના તબીબોને થવા લાગી છે. આ પદ્ધતિમાં શ્રદ્ધા, પ્રાર્થના, ભક્તિ, યોગ, કીર્તન વગેરે ટ્રાન્સેન્ડેન્ટલ મેડિટેશન માટે ચાવી-રૂપ રસમો અને વિધિઓ છે. મહર્ષિ મહેશ યોગી આધ્યાત્મિક ધ્યાન દ્વારા શરીર અને મનના રોગોની સારવાર કરી, તંદુરસ્ત આરોગ્ય અને રચનાત્મક જીવનશૈલી શીખવાનો પ્રોજેક્ટ આગળ ધપાવી રહ્યા છે અને હોલીવુડના ફિલ્મ ડિરેક્ટર ડેવિડ લિન્ય તેમાં કરોડો ડોલરનું ડોનેશન આપી રહ્યા છે.

અમેરિકા સ્થિત ભારતીય ડોક્ટર શ્રી દીપક ચોપરાએ તો આ ફેઈથ હિલર ડોક્ટર તરીકેની પ્રેક્ટિસ શરૂ કરી દીધી છે. અને સ્પિરિચ્યુઅલ રીસર્ચ ફાઉન્ડેશન બનાવ્યું છે. અત્યારસુધી આપણે એમ કહેતા આવ્યા હતા કે Healthy mind in a healthy body. મતલબ કે શરીર તંદુરસ્ત હોય તો મન તંદુરસ્ત રહે. મનને નીરોગી ને સ્વસ્થ રાખવા શરીર નીરોગી ને સ્વસ્થ હોવું જરૂરી છે. આનાથી તદ્દન ઊલટી વાત અહીં છે. જો મન નીરોગી હોય તો તન નીરોગી બની શકે. મન સ્વસ્થ અને

એપ્રિલ : ૨૦૦૪

૩૫

નીરોગી હોય તો દર્દી આધિવ્યાધિઉપાધિનો સામનો સરળતાથી કરી શકે. જેવું વિચારશો તેવા બની શકશો. I think therefore I am. ડો. દિપક ચોપરાએ Ageless Body Timeless Mind. નામે તેમના લોકપ્રિય પુસ્તકમાં આ જ આધ્યાત્મિક વિજ્ઞાન અને તેની રચનાત્મક આરોગ્યપ્રદ વિધિઓ સમજાવી છે. આ ઉપરાંત પણ આ વિષયને સ્પર્શતાં એમણે સંખ્યાબંધ પુસ્તકો લખ્યાં છે.

વિજ્ઞાન વિશ્વનું બાહ્ય સ્વરૂપ સમજાવે છે, તો અધ્યાત્મ વિજ્ઞાન વિશ્વના આંતરિક સ્વરૂપને અનુભવવામાં માર્ગદર્શક બની શકે છે. અલબત્ત આ બન્ને પ્રકારના જ્ઞાનનો વ્યાપ અતિ વિશાળ હોઈ, તેને આપણે હજુ આંશિક રીતે જ સમજી કે સમજાવી શક્યા છીએ, છતાં એટલું કહી શકાય કે જ્યાં વિજ્ઞાનની સમજણ કે માનવની બુદ્ધિ અટકી જાય છે ત્યાંથી અધ્યાત્મ વિજ્ઞાનની અનુભૂતિઓ શરૂ થાય છે. જેમ બુદ્ધિનો પ્રદેશ પૂરો થતાં શ્રદ્ધાનો શરૂ થાય છે તેમ.

આ વિજ્ઞાનીઓએ ટ્રાન્સેન્ડેન્ટલ મેડિટેશન દ્વારા થતા મનોશારીરિક ફેરફારોની ચકાસણી માટે પ્રયોગો કર્યા અને શોધી કાઢ્યું કે આધ્યાત્મિક ધ્યાનવડે શ્રદ્ધાળુ દર્દીની કાર્યક્ષમતા વધારી શકાય છે. એથી માનસિક વ્યાધિઓ, ચિંતાઓ અને શારીરિક રોગોની વિનાશક, ખંડનાત્મક, નકારાત્મક ખરાબ અસરથી બચી શકાય છે, એટલું જ નહીં પણ ફેઈથ હિલિંગના અધ્યાત્મ વિજ્ઞાનની વૈકલ્પિક ચિકિત્સા પદ્ધતિથી રોગમુક્ત પણ થઈ શકાય છે એવું માનનારની સંખ્યા જગતમાં ઉત્તરોત્તર વધતી જાય છે. અલબત્ત આમાં ડોક્ટર અને દર્દી બન્ને પક્ષે ઈશ્વરમાં કે પરાત્પરમાં શ્રદ્ધા જરૂરી છે, તેટલી જ પરસ્પરમાં

૩૬

અધ્યાત્મ

શ્રદ્ધા હોવી જરૂરી છે. દર્દી સૂચન પ્રમાણે શ્રદ્ધાથી વર્તશે તેની ડોક્ટરને ખાતરી હોવી જોઈએ અને આ ડોક્ટર મારો રોગ આ રીતે મટાડી શકશે તેવો દર્દીને પણ વિશ્વાસ હોવો જરૂરી છે. બન્ને પક્ષે ઈશ્વરની દૈવીશક્તિમાં શ્રદ્ધા હોવી અત્યંત આવશ્યક છે જ.

થોડા વખત પહેલાં મધર ટેરેસા દ્વારા ફેઈથ હિલિંગનો કિસ્સો વર્તમાનપત્રમાં ચમક્યો હતો, જેમાં કેન્સરથી પીડાતી મોનિકા બસરાનું કેન્સરનું ટ્યુમર આ રીતે નૂતન ચિકિત્સા પદ્ધતિથી મટી ગયું હતું. આ ચમત્કાર જરૂર હતો. પણ આ અંધશ્રદ્ધા ન હતી. આ તો પ્રકાશપૂર્ણ જીવંત શ્રદ્ધાનું પરિણામ હતું. આવી અનુપમ ઈશ્વરશ્રદ્ધાને કારણે જ મધર ટેરેસાને સમાજસેવિકા-માંથી સંતનું બિરુદ મળ્યું.

મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીએ પોતાના જીવનનો આવો જ એક પ્રસંગ એમની આત્મકથા ‘પ્રકાશના પંથે’માં આલેખ્યો છે. તેનો ઉલ્લેખ અત્રે અસ્થાને નથી. શ્રીયોગેશ્વરજી ચાહક ભક્ત-પ્રેમી ચંપકભાઈને ક્ષયરોગ થયેલો. તે સિમલાની પ્રશાંત પર્વત-માળામાં આવેલા ધરમપુરના સુપ્રસિદ્ધ ટી. બી. સેનેટોરિયમમાં સારવાર હેઠળ હતા. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીને ખબર મળતાં જ તેઓશ્રી તેમની પાસે સેવાર્થે પહોંચી ગયા. ચંપકભાઈને શ્રી યોગેશ્વરજી પર અપાર શ્રદ્ધા હતી. એટલે યેનકેનપ્રકારેણ શ્રી યોગેશ્વરજીને પોતાની માંદગીના અને માંદગી દરમ્યાન પોતે કેવી તીવ્રતાથી તેમનો પ્રેમભર્યો સહવાસ ઈચ્છે છે તેના સમાચાર મોકલ્યા હતા. મહાત્માશ્રી આવ્યા ત્યારે ચંપકભાઈની શારીરિક અવસ્થા નાજુક હતી. એક ફેફસુ રોગથી તદ્દન બગડી ગયેલું અને બીજું ફેફસું દિનપ્રતિદિન બગડતું જતું હતું.

ડોક્ટરોએ તેમના જીવનની આશા સંપૂર્ણપણે છોડી દીધી હતી. પણ શ્રી યોગેશ્વરજીને ઈશ્વર પર સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા હતી. તેમણે ચંપકભાઈને બનતી હિંમત આપી. પરમાત્માની કૃપાથી ટી. બી. તદ્દન મટી જશે એવી ઉત્સાહોત્પાદક ખાતરી આપી અને પરમકૃપાળુ પરમાત્માનું સ્મરણ કરવા જણાવ્યું અને ઉમેર્યું “પરમાત્મા સર્વતંત્ર સ્વતંત્ર તેમજ સર્વસમર્થ છે તેની કૃપા મળે તો કશું જ અશક્ય નથી.” રોજ રાતે ચંપકભાઈ પાસે બેસીને શ્રી યોગેશ્વરજી એકાદ કલાક સુધી નિયમિત રીતે એમના શરીર પર હાથ ફેરવતા અને તે દરમ્યાન ઉત્કટતાથી, સાચા દિલથી, પ્રેમપૂર્વક, શ્રદ્ધાપૂર્વક ઈશ્વરને પ્રાર્થના કરતા. આપણે જાણીએ છીએ કે પરમાત્મા સર્વથા કર્તુમ્ અકર્તુમ્ છે. મૂકું કરોતિ વાચાલમ્—એ બધું અમસ્તું તો ન જ કહ્યું હોય. પ્રાર્થનાથી ચમત્કાર સર્જાયાના તો ઘણા દાખલા મળશે.

મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીના આ ફેઈથ હિલિંગના ફલસ્વરૂપે અસાધારણ ચમત્કાર સર્જાયા. થોડા દિવસ પછી ચંપકભાઈની ડોક્ટરી તપાસ થઈ તેમાં જણાવ્યું કે તેમનું લોહી તદ્દન સુધરી ગયું છે. ફેફસાં સુધરી ગયાં છે એમને હવે કોઈ ભય નથી. શ્રી યોગેશ્વરજીએ લખ્યું છે : “આપણે અંતરના ઊંડાણમાંથી પ્રાર્થાએ તો ઈશ્વર કૃપા કરે જ. આપણામાં ફક્ત વિશ્વાસ ધીરજ અને હિંમત જોઈએ” (પ્રકાશના પંથે પૃ. ૫૮૩) ખરેખર ઈશ્વરની કૃપા અને સંત સમાગમનો સુયોગ ભાગ્યે જ સાંપડી શકે. અહીં પણ શ્રી યોગેશ્વરજી તથા ચંપકભાઈની ઈશ્વરશ્રદ્ધા, શ્રી યોગેશ્વરજીની હૃદયપૂર્વકની પ્રાર્થના. ચંપકભાઈનો યોગેશ્વરજી પરનો પરમ વિશ્વાસ—આ બધાનું સમ્મિલિત શુભ પરિણામ આવ્યું.

આ પ્રસંગને માટે શું કહી શકાય? પરમાત્માનો અસાધારણ અનુગ્રહ? ઈશ્વરની અનન્ય શરણાગતિનું સુફળ? કે સંતની ભક્તિનો પ્રતાપ? કે સંતના સાન્નિધ્યમાંથી પ્રગટતા દિવ્ય સ્પંદનોનો પ્રભાવ? કે અત્યારના મનોવિજ્ઞાનની પરિભાષા પ્રમાણે Positive thinkingનું શુભ પરિણામ! મહાત્માજીએ લખ્યું છે : “દુઃખના નિવારણ અને સર્વ પ્રકારના વ્યાધિની મુક્તિ માટે એક ઈશ્વરનું શરણ લેવાની આવશ્યકતા છે. એ શરણ સાચા દિલથી લેવાવું જોઈએ. દુઃખના નિવારણ પછી પણ જીવનમાં સદાને માટે એ ચાલુ રહેવું જોઈએ. ઈશ્વર સર્વ સમર્થ છે. એમને પ્રાર્થવાથી અને પોકારવાથી માનવનાં નાના-મોટાં બધાં જ દુઃખદર્દ મટી શકે છે.” (પ્રકાશના પંથે પૃ. ૫૮૪)

આ બધા પરથી એવા તારણ પર આવી શકાય કે Healthy mind makes body healthy. મન હોય મજબૂત, અડીખમ શ્રદ્ધાળુ તો કૃપા કરે પરમદયાળુ. એટલે કે શરીરને અવગણવાનું નથી; પણ શરીરથી અધિક મનનું મહત્વ સમજીને તેને સાજું સારું તાજગીસભર રાખવાનું છે અને એ માટે જરૂર છે અધ્યાત્મ વિજ્ઞાનની. નામસ્મરણ, શ્રદ્ધાપૂર્વક કરેલું નામસ્મરણ, જપ, ધ્યાન આદિ ચમત્કારી પરિણામો લાવી શકે છે એ માનવું જ રહ્યું.

પ્રમાદનો પરિત્યાગ કરી મનુષ્ય જીવનના લક્ષ્ય પ્રાપ્તિમાં લાગી જાવ.

ભગવાન બુદ્ધ

સમગ્રતા દ્વારા સત્યપ્રાપ્તિ

મનસુખ સલ્લા

ભારતીય સંસ્કૃતિની બહુ મોટી વિશેષતા વૈવિધ્યના સ્વીકાર-ની છે. ભારતીય સંસ્કૃતિ એક માર્ગી, અમુક જ ઢાંચામાં બંધાયેલી, ઝનૂનપૂર્વક પોતાના મતને છેવટનો માનનારી નથી. તેથી તેમાં ધર્મો, રહેણીકરણી, માન્યતાઓ અને શ્રદ્ધાસ્થાનનું અપાર વૈવિધ્ય છે. વિશ્વના બીજા ધર્મો કે સંસ્કૃતિઓમાં આટલું વૈવિધ્ય બહુ ઓછી જગ્યાએ જોવા મળશે.

ભારતીય સંસ્કૃતિમાં વિવિધતામાં ઉદારતા તો રહેલી છે જ. પરંતુ તેની પાછળ એક ભવ્યવિચાર પણ રહેલો છે. મનુષ્યને એક બિબામાં ઢાળીને ન જોવો જોઈએ. અમુક જ વિધિવિધાન કે માન્યતા સાચાં એમ માનવું તેમાં મનુષ્ય સ્વભાવ અને વલણો ઉપર જુલમ થાય છે. પર્વતની ટોચ ઉપર પહોંચવા માટે અનેક પગદંડીઓ હોઈ શકે. સૌ પોતાની ઈચ્છા મુજબની પસંદ કરશે. તેમાં અમુક જ સાચી કે છેવટની તેવું નથી. તેમ પર્વત ચડવાના અનેક ઉદ્દેશો હોઈ શકે છે. કોઈને ટોચ પરના મંદિર માટે શ્રદ્ધા હોઈ, કોઈને પર્વતના સૌંદર્યમાં આનંદ મળતો હોય, કોઈને પર્વતારોહણનું આકર્ષણ હોય તો કોઈને ટોચે પહોંચીને ક્ષિતિજ સુધી વિસ્તરેલી પ્રકૃતિની લીલા માણવાનું ગમતું હોય.

તેમાંથી આ દેશમાં અનેકાન્તવાદનો જન્મ થયો. કોઈ એક જ સ્વરૂપ કે દર્શન છેવટનું નથી. તેથી એકથી વધું માર્ગો હોઈ શકે છે. ઉપનિષદના ઋષિઓએ કહ્યું કે “એકમ્ સત્ વિપ્રા બહુધા વદન્તિ.” (એક જ સત્યને ઋષિઓ વિવિધ રીતે વર્ણવે

છે.) આ ભારતીય સંસ્કૃતિનું મહાન તત્ત્વ છે. અહીં પરમ આસ્તિકથી લઈને સંપૂર્ણ નાસ્તિક એક રહી શકે છે. સગુણ-નિર્ગુણ ઉપાસના એક જ ધર્મમાં નિર્વિઘ્ને સાથે સાથે ચાલે છે. કારણ કે મનુષ્યના રસ-રુચિ-પસંદગીમાં વૈવિધ્ય હોવાનું જ. અને તે ઈષ્ટ છે. નહિ તો માણસ ચાવી દીધેલું રમકડું બની જાય.

અનેકાન્તવાદની બીજી બાજું છે—સમગ્રતાથી જોવું, અંશમાં નહિ. નહિ તો પોતે જે જોયું હશે તેને જ છેવટનું અને સાચું માનશે. બીજાનો નકાર કરશે. એટલું જ નહિ, પોતાને ઊંચો અને અન્યને નીચો કે તૂચ્છ ગણવા સુધી પહોંચી જવાશે. તેમાંથી પોતાનાં માન્યતા, ખ્યાલો, ધર્મ સાચાં અને બીજાનાં ખોટાં તેવો અહંકાર ઊભો થાય છે. તેમાંથી ઝનૂન પેદા થાય છે. ને તેમાંથી સંઘર્ષ અને વિગ્રહો જન્મે છે. ‘કિંસુકોપમ જાતક’ આ વિચારને ઉત્તમ રીતે સમજાવે છે.

વારાણસીમાં રાજા બ્રહ્મદત્તને ચાર પુત્રો હતા. રાજકુમારો-એ એક વાર સારથીને બોલાવીને કહ્યું, ‘અમે કિંશુક (પલાશ) વૃક્ષ જોવા ઈચ્છીએ છીએ. તમે અમને કિંશુક વૃક્ષ બતાવો.’ સારથીએ કહ્યું, ‘સારું, હું તમને કિંશુક વૃક્ષ બતાવીશ.’ પરંતુ તે ચારે ભાઈઓને કિંશુક વૃક્ષ બતાવવા એક સાથે ન લઈ ગયો. સૌથી પહેલાં તે મોટાભાઈને વનમાં લઈ ગયો. ત્યારે વૃક્ષનાં બધાં પાન ખરી ગયાં હતાં. બળી ગયેલા ઠૂંઠા જેવું વૃક્ષ ઊભું હતું. તેને બતાવીને સારથીએ કહ્યું, ‘રાજકુમાર, આ કિંશુક વૃક્ષ છે.’ મોટા રાજકુમારના મનમાં બેહું કે આ દેખાય છે તેવું ઠૂંઠા જેવું કિંશુક વૃક્ષ હોય છે.

થોડા સમય પછી સારથી બીજા રાજકુમારને વનમાં લઈ ગયો. ત્યારે કિંશુક વૃક્ષને નાની નાની કૂપળો ફૂટી હતી. રાજ-

કુમારે વિચાર્યું કે કિંશુક વૃક્ષ આવી કૂંપળો હોય તેવું હોય. કિંશુક વૃક્ષ સરસ મજાનાં પાનથી ભરાઈ ગયું ત્યારે સારથી ત્રીજા ભાઈને વૃક્ષ બતાવવા લઈ ગયો. ત્રીજા ભાઈના મનમાં વૃક્ષનું એ સ્વરૂપ સ્થિર થયું. સારથી ચોથા ભાઈને કિંશુક વૃક્ષ બતાવવા લઈ ગયો ત્યારે વૃક્ષ ફૂલોથી ખીલી ઊઠ્યું હતું. નાના રાજકુમારે તેનાં ફૂલો જોઈને માન્યું કે આવાં ફૂલો હોય તે કિંશુક વૃક્ષ.

એક વખત ચારે રાજકુમારો ભેગા બેસીને વાત કરી રહ્યા હતા. તેમાંથી વાત નીકળી કે કિંશુક વૃક્ષ કેવું હોય છે? એટલે ચારે ભાઈઓએ પોતે જે સ્વરૂપે કિંશુકને જોયું હતું તેવું વર્ણવ્યું. મોટાભાઈએ કહ્યું કે મને કિંશુક બળી ગયેલા ટૂંકા જેવું લાગ્યું. બીજા ભાઈએ કહ્યું કે કિંશુક મને વડ જેવું લાગ્યું, તેમાં નાની કૂંપળો હોય છે. ત્રીજા ભાઈએ કહ્યું કે મને પાન ભરેલું હોય તેવું કિંશુક લાગ્યું. ચોથા ભાઈએ કહ્યું કે મને તો કિંશુકને જોઈને લાગ્યું કે જાણે શિરીષ વૃક્ષ!

આમ ચારે ભાઈઓએ જુદી જુદી રીતે કિંશુકનું વર્ણન કર્યું. કોઈ ભાઈ બીજા ભાઈના વર્ણન સાથે સંમત થતો ન હતો. પરસ્પરના વર્ણન અને અભિપ્રાયથી તેમને ખૂબ અસંતોષ થયો. આખરે તેઓ તેના પિતા પાસે ગયા ને પૂછ્યું, ‘કિંશુક વૃક્ષ કેવું હોય છે?’ રાજાએ પૂછ્યું કે, ‘તમને કિંશુક કેવું કેવું લાગ્યું?’ ચારેએ પોતપોતાની રીતે વૃક્ષનું વર્ણન કર્યું. એ સાંભળીને રાજાએ કહ્યું, ‘તમે કિંશુક વૃક્ષ જોયું છે ખરું.’ પરંતુ તમે કોઈએ સારથીને એ ન પૂછ્યું કે આ વૃક્ષ જુદી જુદી ઋતુમાં કેવું લાગે છે? તેથી તમને બીજાના વર્ણનમાં શંકા થઈ. તમે બીજાના વર્ણનમાં સહમત નથી થઈ શકતા. કારણ કે તમે જોયેલું રૂપ જ તમને સાચું લાગે છે. તમારે સારથીને કિંશુકની બધી અવસ્થા

વિશે પૂછવું જોઈતું હતું. તમે વર્ણવેલાં કિંશુકનાં ચોરે રૂપ સાચાં છે, પરંતુ એ ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાનાં રૂપ છે. તેને તમે છેવટનું માની લીધું તેથી કિંશુકનું સાચું સ્વરૂપ પામી શક્યા નથી. તમે ચારે અવસ્થામાં કિંશુકને જુઓ ત્યારે જ તમે તેને સમગ્રપણે પામ્યા ગણાઓ.

ત્યારે ચારે ભાઈઓને સમજાયું કે વૃક્ષની જુદી જુદી અવસ્થામાં જુદું જુદું રૂપ હોય છે. તેમ કોઈ પણ વિચાર, માન્યતા કે તત્ત્વને પણ જુદાં જુદાં રૂપ હોય છે. એક પરિસ્થિતિમાં એક રૂપ મુખ્ય લાગે તો બીજી પરિસ્થિતિમાં બીજું. એટલે એકાદ અંશ કે અવસ્થાને જોઈને તેને છેવટનું સત્ય ગણવું નહીં જોઈએ.

જ્યારે આપણે મતાગ્રહથી પોતે જોયેલા એક જ સ્વરૂપને સાચું ગણીએ છીએ ત્યારે મનુષ્યના સ્વરૂપને સાંકડું કરી નાખીએ છીએ. બદ્ધ કરી દઈએ છીએ. તેમાંથી મારું સત્ય સાચું અને બીજાનું ખોટું એવું વૈમનસ્ય ઊભું થાય છે. કોઈ પણ એક માણસ બધી બાબતોનું બધાં સ્વરૂપનું દર્શન કરી શકે તે શક્ય નથી. તેથી બીજાના વિચારમાં પણ સત્ય હોઈ શકે તેવું ખુલ્લું મન રાખવું જોઈએ. વિચારને બિબાઢાળ બનાવવો તે દુરાગ્રહ છે. તેમાંથી બીજા ઉપર બળજબરી થાય છે, અને પોતે અહંકારી થાય છે.

વસ્તુ કે વિચારનાં તમામ પાસાંઓને જોવાં, તેને સમગ્રતાથી સમજવા પ્રયત્ન કરવો, એવું ઉદાર વલણ રાખવું એ સત્યથી સૌથી નજીક હોવાની સ્થિતિ છે.

એક અતિ ઉપયોગી વનસ્પતિ
ALOE YERA કુંવારપાઠું (લાબુ)

નાથુભાઈ જીવણજી ભક્ત

વનો, ઉપવનો, બાગ, બગીચા, ખેતર, વાડી, વગડામાં તેમ જ ગામની આસપાસ અને આપણા સૌના ઘરનાં આંગણામાં પણ વનસ્પતિઓ ઘણા થતા રોગોમાં વારંવાર ઉપયોગી બને છે. આવી એક વનસ્પતિ જે અતિ ઉપયોગી છે, જેનું નામ છે 'કુંવારપાઠું'.

સંસ્કૃત : કુમારી, ગૃહકન્યા, ધૃતકુમારિકા.

હિન્દી : થીગુવાર, થીગુવાર, ગ્વારા પાઠો.

ગુજરાતી : કુંવારપાઠું, કુવાર લાબરૂ.

અંગ્રેજી : ઈન્ડિયન એલો.

લેટીન : એલોવેરાથી ઓળખવામાં આવે છે.

વાનસ્પતિક પરિચય : કુંવારપાઠું એકદમ નાના છોડના રૂપે ૨ થી ૩ ફૂટ ઉંચું હોય છે. તેની વિશિષ્ટતા એ છે કે મૂળની ઉપર જે કાંડ હોય છે, તેમાંથી સીધે સીધા પાન નીકળે છે. આ પાન તેના મૂળની ચારે બાજુ ફેલાયેલાં હોય છે. તે પાન ધીરે ધીરે મોટા થતાં જાય અને દળદાર હોય છે અને એકથી દોઢ ફૂટ લાંબા હોય છે. તેની પહોળાઈ ૧ થી ૩ ઈંચ હોય છે. પાન શરૂઆતમાં પહોળાં અને આગળજતાં તે પાતળાં હોય છે. તે આગળ જતાં અણિદાર હોય છે એની કિનારી પર કાંટા હોય છે. પાનની અંદર એકદમ ઘટ્ટ ઘી જેવો ચમકદાર ચીકણો રસ હોય છે. આ રસની વચ્ચે પાતળા તંતુઓ પણ હોય છે.

ગુણધર્મ વિવેચન : કુંવારપાઠું આમ તો અનેક રોગોમાં વપરાય છે. તેમ છતાં વિશેષ કરીને લોહીને લગતા રોગોમાં વધુ વપરાય છે.

આંખ : આંખમાં બળતરા થતી હોય તો પાનની એક બાજુની છાલ કાઢી ચીકણો પીળો ગર્ભ બંધ આંખ પર મૂકી પાટો બાંધવો.

સ્તન ગાંઠ : સ્તનમાં ગાંઠ, સોજો અથવા પાક થયો હોય ત્યારે પાનને હળદરમાં લસોટી સ્તનપર બેથી ત્રણ વખત લેપ કરવો.

ઘાની વેદના : પાનના ગર્ભમાં હળદર ભભરાવી વાગેલા કે પાકેલા ઘા ઉપર બાંધવું.

કમળો : યકૃતના રોગમાં પાનના રસના ૫ થી ૧૦ ટીપાં નાકમાં મુકવાં. દિવસમાં બે એક ઈંચનો કુવારપાઠુંનો ટૂકડો ઉપર છાલ કાઢી ચાવી જવો.

દાઝવા પર : પાનનો ગર્ભ દાઝેલા સ્થાન પર ધસવાથી તરત જ લાભ થાય છે. આ ઈલાજ વખતો વખત કરવાથી નિશાની પણ મટે.

હરસ—મસા : પાનના ગર્ભનો હરસ ઉપર લેપ કરવો.

પેટનો રોગ : બાળકોના પેટના રોગ તથા ખાંસી માટે પાનનો ગર્ભ ૧૦ ગ્રામ સ્હેજ ટંકણખાર સાથે મેળવી ૫ થી ૧૦ ટીપાં મધ સાથે દિવસમાં ૨ થી ૩ વાર આપવાં.

બરોળવૃદ્ધિ : કુંવારપાઠાનો રસ અને એટલું મધ મેળવી બંધબૂચની શીશીમાં એક માસ લગી રાખો; એક માસ પછી તેમાંથી એક તોલો રસ નિયમિત સવારસાંજ લેવાથી પેટતણી બરોળનો નાશ અવશ્ય થઈ જાય.

એપ્રિલ : ૨૦૦૪

૪૫

માસિક ઓછું આવવું : સ્ત્રીઓને માસિક ઓછું આવે, માસિક વખતે પેટમાં દુખાવો થાય અથવા માસિક બંધ થયું હોય તો રોજ કુંવારનો ગર્ભ ખાવાથી ફાયદો થાય છે.

કફ : બે ચમચી પાનનો રસ, અર્ધી ચમચી ગાયના ઘીમાં તળીને સાકર સાથે દિવસમાં ત્રણ વખત ત્રણ દિવસ લેવો.

બાળકોને પેટમાં કૃમિ : પેટમાં કૃમિ થયા હોય તો પાનનો રસ હિંગ સાથે આપવો.

ચામડીની કરચલી, ખીલ કે ચહેરા ઉપરના કાળા ડાઘો : કુંવારનો રસ દૂધની મલાઈ અને હળદર સાથે મેળવી ચામડી ઉપર લગાવી સૂકાવા દેવું, અર્ધો કલાક પછી ધોઈ નાંખવું.

વાળ સુંવાળા કરવા : પાનનો રસ વાળમાં લગાડી, અર્ધો કલાક પછી ધોઈ નાંખવું.

તાવ : કુંવારના રસમાં સાકર નાંખી પીવું, જેથી સર્વ જાતના તાવો નિશ્ચય વિદાય લે છે.

કમર દુઃખાવો : કુંવારના રસમાં સિંધવ નાંખી લેવામાં આવે તો એક માસમાં દુઃખાવો દૂર થાય.

ગુપ્ત અંગમાં પીડા : કુંવારના ટૂંકડો હળદર સાથે નિયમિત લેવાથી પ્રદર તેમ જ ગર્ભાશયના દુઃખ મટે. આ અંગ ઉપર ટૂંકડો ઘસ ઘસ કરવાથી એવી લાય કે ખજવાળ—કુલ્લા વિગેરે અનેક પીડા દૂર થાય. ગુપ્તભાગની ગરમીને બહાર ખેંચી કાઢે. જેથી સઘળી રીતે આરામ થાય.

બાળક : કુંવારનો રસ નિયમિત બાળકને પાય તો તેનો સૂકાયેલ દેહ કાયમને માટે મટી જાય. રૂપ વધે, સુંદર દેખાય અને શરીરમાં સ્ફૂર્તિ આવે.

સારણગાંઠ : કુંવારનો એકથી દોઢ ઈંચનો ટૂંકડો ખાવો.

૪૬

અધ્યાત્મ

કુંવારના રસમાં હળદર અને અલ્પ માત્રામાં મીઠું નાંખી હલકા તાપે ગરમ કરી સારણગાંઠ ઉપર બાંધવું.

જલંધર : કુંવારનો એક ચમચો રસ દિવસમાં ત્રણ વખત પીવો આ ઉપરાંત રસનું લેપન કરવું. રાત્રે સૂતી વખતે એક ચમચી સૂંઠમાં મરી નાંખી પી જવું.

વેરીકોઝ વેઈન : કુંવારના રસમાં હળદર નાંખી, સાધારણ ગરમ કરી ઉપર તરફ ઘસવું. આ ઉપરાંત કુંવારના ટૂંકડો હળદર ચપટી નાંખી ચાવી જવું.

ડાયાબિટીસ : કુંવારના ટૂંકડામાં હળદર અને ગળો (ગલ-બેલ) ચૂર્ણ સાથે દિવસમાં બે થી ત્રણ વખત લેવું.

બ્લડપ્રેસર : હૃદયના વધુ પડતા ધબકારા : કુંવારનો તાજો રસ ૨૫ થી ૩૦ ગ્રામમાં એક ચમચી સાકર ૦૧ ચમચી ધાણા-જીરુનો ભૂંકો નાંખી, સવારસાંજ પીવું. દહીં, તળેલું, મરચું અને ખટાશ બંધ કરવાં માત્ર સાત્ત્વિક આહાર લેવો.

દાંત : દાંત ઉપર કુંવારનો રસ ઘસવો. તેમનો ટૂંકડો ચાવી જવો.

મોંની ગરમી : મોંની અંદર ગરમી અગર જીભ પર દાહ વગેરે કુંવારના ટૂંકડો કે રસથી મટે છે.

પાન પડીકાં ખાનારાઓ : માણેકચંદ, ફલાણાચંદ કે ઢીકણાચંદ ખાનારાઓ કુમારનો ટૂંકડો નિયમિત હળદર સાથે મોંમાં મૂકી ધીમે ધીમે ખાયા કરે તો ગંભીર બિમારીમાંથી બચી જાય.

ગ્રંથિ કે ગાંઠ : લીવર, બરોળ, પેટના રોગો, કમળો, ગર્ભાશયના રોગો અને કોઈ પણ પ્રકારની ગાંઠનો રોગ વગેરેમાં કુવારપાહુ એક અક્સીર ઈલાજ છે. આપણા શરીરમાં

એપ્રિલ : ૨૦૦૪

૪૭

અંદર-બહાર અનેક પ્રકારની ગાંઠો થતી હોય છે. આ પ્રકારનાં રોગને ત્રિથિ રોગ કહેવામાં આવે છે. આ પ્રકારની ગાંઠો થાય તો વિનાવિલંબે કુંવારનો રસ કાઢીને સ્થેજ ગરમ કરી. નીચે ઉતાર્યા બાદ તેમાં હળદર ઉમેરીને ઘૂંટીને ગાંઠ ઉપર આ લેપ સતત કરતા રહેવાથી ધીમે ધીમે ગાંઠો બેસવા લાગશે, સોજો હશે તો પણ દૂર થશે.

હાઈડ્રોસ્કીલ : કુંવારના રસમાં હળદર અને ચપટી મીઠું નાંખી, કોથળી ઉપર બાંધી દેવું, દિવસમાં બે વખત લેપ કરી કોથળી બદલવી.

શરદી-કફ : કુંવારના રસમાં હળદર અને જરાક મીઠું અને સંચળ નાંખી પી જવું. કુંવારના રસમાં હળદર નાંખી છાતી ઉપર લેપ કરવો.

થાઈરોઈડ : કુંવારનો દોઢથી બે ઈંચનો ટૂકડો ચાવીને ખાવો. કુંવારના રસમાં હળદર અને મીઠું નાંખી ગરમ કરી ગળા ઉપર લેપ કરી બાંધવું.

હેડકી : કુંવારનો રસ ૨૦ ગ્રામ અને સૂંઠનું ચૂર્ણ ૩ ગ્રામ મેળવીને ખાવું.

ગોનોરિયા : કુંવારના રસમાં સાકર મેળવીને પીવાથી આ રોગ મટે છે.

કર્ણશૂળ : કુંવારના રસને ગરમ કરીને બંને કાનમાં નાંખવાથી પીડા મટે.

શ્વાન વિષે : કુંવારનો રસ અને સિંધવ પાંચ દિવસ સુધી કૂતરુ કરડ્યું હોય તે સ્થાનપર લેપ કરવો.

હૃદયના રોગો : હાઈ બી. પી. અને મધુમ્રમેહને મટાડવાની શક્તિ કુંવારપાઠાના રસમાં છે, તે અદ્ભુત છે. હૃદયના રોગી-

૪૮

અધ્યાત્મ

એ આ રસ પીવો જોઈએ અથવા તો લોટની સાથે મેળવીને તેની રોટલી કે ભાખરી બનાવીને ખાવાથી લાભ થાય છે.

રીત : ઘઉંના લોટમાં કુંવારનો રસ, અજમો અને મીઠું નાંખી કણક બાંધી રોટલી કે ભાખરી બનાવવી.

એસીડીટી : કુંવારના રસમાં સાકર નાંખી દિવસમાં ત્રણ વાર લેવું. સાકર પ્રમાણ ૦ રાખવું. ઉપરના સઘળાં ઈલાજો આડઅસર વિનાના છે.

આ લેખ વાંચીને કંઈક પૂછવા જેવું લાગે તો નીચેના સર-નામે લખી જણાવજો.

નાથુભાઈ જીવણજી ભક્ત-પુષ્પ ઉપચાર સારવાર કેન્દ્ર.

ગામ : દેરોદ, પો. કામરેજ, પીન : ૩૯૪૧૮૦

જિલ્લો : સુરત

ટેલિફોન નંબર : ૦૨૬૨૧-૨૫૧૧૭૨

(નોંધ :—જેમને અનુકૂળતા હોય, ઘર આગળ છૂટ કે ખુલ્લું હોય, તેઓ આ કુંવારપાઠાના છોડ જરૂરથી વસાવે. અમારા ગામડાના ઘરોમાં દોરીએ બાંધીને લટકાવેલા કુંવારપાઠાના છોડ જોયેલા અને પેટના રોગોમાં બાંધેલા લોટની ભાખરી ખાધેલી તે યાદ છે. તેનાથી અમારો બરોળનો રોગ મટેલો. તંત્રી)

શબરીની રામ ભક્તિ

ડો. ગંભીરભાઈ બી. પટેલ

દાદા દાદીજી પોતાના પૌત્રો-પૌત્રીઓ જોડે અવિરત ખેતી-નાં કામોમાં રચ્યાં પચ્યાં રહેતાં ને રામાયણ મહાભારતનાં ગ્રંથોનો ભીતરનો અર્થ સમજાવી કથા-વાર્તા હંમેશા કરતાં. બાળકો ભણે ગણે-ઉત્તમ શિક્ષણ મેળવે તે સાથે સાથે જીવન નિર્વાહના વ્યવસાયોમાં ખેતી જેવાં નિખાલસ-નિર્દોષ ધંધામાં પણ રસ લેતાં થાય એ હિસાબે ખેતીમાં સાથે રાખતાં. બીજા સર્વે વ્યવસાયો પણ ઉત્તમ જ છે પરંતુ આપણી નીતિ અને આચરણ જો પ્રમાણિક હોય. નીતિ વિષયક વાતો કરતાં કરતાં સજ્જનો, સંતો અને ભક્તોની વાતો કરી પૌત્રો અને પૌત્રીઓના જીવનનું ઘડતર કરતાં. બાળકો પણ સમય અને સંજોગ આવતાં શંકાનું સમાધાન કરવા અનેકાનેક પ્રશ્નો ઉઠાવતાં. એક વાર એક પૌત્રીએ દાદાજીને પૂછ્યું, દાદાજી તમે એક વાર કહેલું કે શબરી એટલી સંત અને ભક્ત હતી કે એણે આજુ-બાજુનો પ્રદેશ રામમય બનાવી દીધો હતો અને એ અસરથી વૃક્ષો-વૃક્ષોનાં પાંદડા, માટીનાં ઢેફાં કે પત્થરો વિગેરે સૌ રામનામ બોલી રહ્યાં હતાં. શું એ વાત સાચી છે દાદાજી?

દાદાજી ઉત્તર આપે તે પહેલાં-ઘણાં સમય પહેલાં કહેલી આ વાતને બાળકોએ યાદ રાખી મૂકવા બદલ પ્રથમ સૌ બાળકોને શાબાશી આપી, ખૂબ વ્હાલ કરી ગોદમાં લઈ લે છે. આવી વાતો કદી ભૂલવી ન જોઈએ અને તમે ભૂલ્યાં નથી એ વાતથી મને અતિ આનંદની લીગણી થાય છે-ખૂબ આનંદ થાય છે. આવી હકીકતો જ શ્રી રામ કે શ્રી કૃષ્ણમાં અવિચળ

શ્રદ્ધા જગાડી એમના તરફ લઈ જાય છે. આ હકીકતની ભીતરનું સત્ય એ છે કે ભક્તાણી શબરીને રામ સિવાય કશું જ સુઝતું નહોતું. એના જીવનમાં રામ સિવાય બીજું કંઈજ નહોતું. શબરીએ આખો પ્રદેશ રામમય બનાવી દીધો હતો. ઘણું ખરું એ રામ સિવાય કશું બોલતી નહી, અરે! એને રામ સિવાય કંઈ સંભળાતું પણ નહિ. બસ, જ્યારે ને ત્યારે જ્યાં ને ત્યાં એ રામ-રામ બોલતી રહે અને એ પ્રદેશનાં વૃક્ષો, પત્થરો, માટીના ઢેફાં કે કણો, પાંદડાં, ફળો, ફૂલો અને પ્રાણીઓ સઘળાં ફક્ત રામ નામ જ બોલતાં હોય એવું જ એને સંભળાય. મારાં વ્હાલાં બાળકો સમજો તો ખરાં કે શબરી રામમાં કેટલી ઓતપ્રોત થઈ ગઈ હશે? એ રામનામ જ બોલે, એને રામનામ જ સંભળાય, અને સર્વે દિશામાં માત્ર રામ જ દેખાય. ધન્ય છે એ નારીને, અરે! નારી નહિ નારાયણીને. આ માટે તન નહિ અલૌકિક મન જોઈએ. અને રામને જોવા નયનો નહિ દિવ્ય દ્રષ્ટિ જોઈએ. એ કેળવવી પડે. શબરીએ એ માટે સર્વે અંગો કેળવ્યાં હતાં ને તેથી જ તો ભગવાન શ્રી રામ સામે ચાલીને એની ઝુંપડીએ ગયા હતા. શબરીને રામે પોતાના ખોળામાં લઈ એનું સર્વ કલ્યાણ કરેલું-સર્વોત્તમ ગતિ આપેલી. તમને બીજી એક વાત પણ કરેલી. તમે વ્હાલાં બાળકો ભૂલો તેવાં નથી એટલે યાદ હશે જ-તે પણ કહું છું. ભગવાન વ્યાસજીને એમના પુત્ર શુક અતિ પ્રિય હતા. પુત્ર શુક અતિ જ્ઞાની હતા. સંસારનાં અતિ મહત્વનાં ઘણા કામો કરેલાં. પાંડવ પરિવારના રાજા પરિક્ષિતને મોક્ષ અપાવેલો. પુત્ર શુકનાં કામો પુરાં થતાં જન્મેલાનું મૃત્યુ નક્કી હોય છે તેમ શુકજી આ સંસારને છોડી ભગવાન વ્યાસજી ન જાણે તેમ જંગલોમાં થઈને દેવ લોક જવા નીકળ્યા. કેમકે પિતા વ્યાસજી પુત્ર શુકને નહિ જવા દે તે

શુકળ જાણતા હતા. અને એ પણ જાણતા હતા કે એમને (શુકને) પાછા વાળવા એમની પાછળ દોડશે જ. શુક-શુકના નામથી જોરજોરથી બુમરાણ કરતા પાછળ આવશે જ અને તું શુક ક્યાં છે ક્યાં છે એવું વિચારી દોડતા હશે જ એ ખ્યાલથી શુકે એ વિભાગમાં વસતાં દેવોને કહેલું કે તમે જો મારા પિતાજી મને બોલાવતા ને બુમ મારતા આવે તો કહેજો કે શુક અહીં નથી, પરંતુ દૂર ઘણે દૂર જતા રહ્યા છે. એવામાં જ હે શુક હે શુક કહેતા ભગવાન વ્યાસજી અત્યંત ત્વરાથી શુકની પાછળ દોડ્યા ને ફરી ફરી હે શુક હે શુક એમ પોકારવા લાગ્યા. ત્યારે શુકદેવે માત્ર એક જ શબ્દ ભો: કહી ઉત્તર આપેલો. એ જંગલોની-અરણ્યોની ગુફાઓમાં એ ભો: શબ્દના પડઘા હજી સંભળાય છે, વ્હાલાં બાળકો એ બધું સમજાયું? આ ગુઢ અધ્યાત્મિક વાતો અગાધ શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ અને પારદર્શક ભક્તિથી જ સમજી શકાય. ભગવાન શ્રી રામ કે શ્રી કૃષ્ણની ફિલોસોફી અતિ ઉંડી રહસ્યમય અને નિરાળી છે છતાં એ પ્રેમ અને ભક્તિથી પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. સૌ બાળકો (પૌત્રો-પૌત્રીઓ) દાદા-દાદીજીને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરી એમની ચરણરજ માથે ચઢાવે છે અને શુભાશિષની યાચના કરે છે કે જેથી ભગવાન એમને એવી સદ્બુદ્ધિ ને સમજશક્તિ આપે કે એ બધું સમજવા ને આચરવા એઓ સમર્થ બને. મા સર્વેશ્વરી એવી જ અજોડ ને અલૌકિક ભક્તિ ને શ્રદ્ધાની જયોતિના પ્રકાશમાં અનેકાનેકને લઈ જઈ માર્ગદર્શક બની દિવ્યતાના દર્શન કરાવી રહ્યાં છે. પ્રભુ એમના કાર્યને શુભાશિષ બક્ષો. તંદુરસ્તી ને દીર્ઘાયુ બક્ષો એવી અંતઃકરણથી પ્રાર્થના.

● હે પ્રભુ! ●

તમે એક વાર તો આવો,
હે પ્રભુ! તમે એક વાર તો આવો,
પ્રણિપાત કરી ચરણ ચૂમવા,
લેવો છે એ લ્હાવો...પ્રભુ તમે○

સ્તુતિ તણી તો આવડત ના,
મુજને કોઈ ભાષા,
કાલાઘેલા અરજ કરેલા,
કેમ ગ્રહો ના ભાવો...પ્રભુ તમે○

હૃદયસિતારી સુની યુગોથી,
નિશ્ચેત પડી મારી,
કરાંગુલિના કોમલ સ્પર્શે,
સૂર મધુર વહાવો...પ્રભુ તમે○

પ્રતિપલ પ્રેમે કરુ પ્રતીક્ષા,
અંતરમાં લઈ આશા,
પોકાર સુણી પ્રગટો હે પ્રભુ!
કરુણાગાર કહાવો...પ્રભુ તમે○

ઈચ્છા આ છે એક જ મારી,
જો જો જાવ વિસારી,
કૃપાતણી કેવલ વર્ષાને,
અનરાધાર વહાવો...પ્રભુ તમે○

૨સેશ્વરી

(માર્ચ ૨૦૦૪ના અંકથી આગળ)

શ્રી યોગેશ્વરજી

વિસ્મયકારક ઘટના

પોતાની દૃષ્ટિ સમક્ષ શાંતિપૂર્વક સૂતેલા સામાન્ય શિશુને નિહાળીને વસુદેવ વિચારમાં પડ્યા.

દેવકી પણ વિચારે ચઢી.

શિશુના શબ્દો એમના કાને અથડાવા લાગ્યા.

એ શબ્દો કલ્પનાતીત, આશ્ચર્યકારક અને માનવામાં ના આવે એવા હોવા છતાં એમને માન્યા સિવાય છૂટકો ન હતો.

પોતે દેખેલું દૃશ્ય અત્યંત અસાધારણ હતું.

એ વિશ્વાસને વધારનારું થઈ પડ્યું.

દેવકીની સંમતિ મેળવીને વસુદેવે એ બાળકને લઈને કારા-વાસની બહાર નીકળવાની ઈચ્છા કરી ત્યાં તો કારાવાસના તોતિંગ દરવાજાને દેખીને એમને ખૂબ જ વિસ્મય થયું. એ દરવાજા તદ્દન ઉઘાડા હતા. એમનાં તાળાં આપોઆપ જ ઊઘડી ગયેલાં દેખાયાં.

બહાર આસુરી વૃત્તિના સાકાર સ્વરૂપ સમા, સુદૃઢ શરીર-ના, ચોકીદાર ઊંઘી ગયેલા.

પહેલાં તો વસુદેવના માનવામાં એ વાત જરા પણ ના આવી. એમણે અવારનવાર આંખ ચોળીને જોયા કર્યું, પરંતુ જે વાસ્તવિકતા હતી તેને માન્યા સિવાય છેવટે એમને છૂટકો ના થયો.

એ અદૃષ્ટપૂર્વ દૃશ્યને દેખીને એમનું અંતર ઉલ્લસિત બની ગયું.

એમના હૈયામાં હિંમત પેદા થઈ.

એમને બહાર નીકળવાની પ્રેરણા મળી.

એ પોતાના એ અસાધારણ પ્રતાપયુક્ત પુત્રને લઈને કારા-વાસની બહાર નીકળ્યા.

એ વખતે મંદમંદ વરસાદ વરસવા લાગ્યો. જાણે કે આકાશના દેવતાઓ અમૃતમય અભિષેક ના કરી રહ્યા હોય!

ચપલાઓ દીપકની ગરજ સારતી હોય તેમ ઉપરાઉપરી ચમકવા માંડી.

વસુદેવ પરમાત્માનું સ્મરણ કરતા બહાર નીકળ્યા.

માર્ગમાં યમુના નદીનો પ્રબળ પ્રવાહ આવ્યો.

વરસાદની ઋતુ હોવાથી એનો પટ વિશાળ બની ગયેલો.

એનાં તરલ તરંગો વેગથી આગળ વધતા દેખાયા.

વસુદેવ એના તટપ્રદેશ પર ઊભા રહીને એ પ્રબળ પ્રવાહને કેવી રીતે પાર કરવો તેની વિમાસણમાં પડ્યા.

એને પાર કર્યા વિના ગોકુલમાં જવાનું અશક્ય હતું.

મધ્યરાત્રિ પછીના એ વખતે નાવ કે નાવિક પણ ક્યાંથી મળે?

એમને થયું કે પોતે દુસ્સાહસ કર્યું—એક ભયંકર, ના કરવા યોગ્ય, દુસ્સાહસ. અને એવી રીતે પોતાનું તો ઠીક પરંતુ સાથેસાથે આ બાળકનું જીવન પણ ભયમાં મૂક્યું.

કંસને આની ખબર પડશે તો?

વહેલી કે મોડી પણ તેને ખબર તો પડશે જ, તો તે વખતે પોતાની, દેવકીની ને આ બાળકની દશા કેવી થશે? કંસ કોઈને પણ જીવતાં નહિ રહેવા દે.

એપ્રિલ : ૨૦૦૪

૫૫

એમણે વિચાર્યું કે હજું મોડું નથી થયું. ઉતાવળે પગલે, વધારે મોડું થાય તે પહેલાં, જઈને કારાવાસમાં પુનઃ પ્રવેશ કરી લઉં. હા, એ જ બરાબર છે.

એમણે પાછું પગલું ભર્યું પણ ખરું. પરંતુ ત્યાં જ એમને વિચાર આવ્યો કે પોતે કારાવાસમાંથી આવી રીતે બહાર આવવાની કલ્પના પણ ક્યાંથી કરેલી? કોઈક અસાધારણ શક્તિની ઈચ્છાથી જ એમાંથી સહીસલામત રીતે બહાર આવવાનું બની શક્યું છે. એ શક્તિ જ પોતાના પુત્રરૂપે પ્રકટ થઈ છે. એણે આટલી બધી સરળતા અથવા અનુકૂળતા કરી આપી છે તો આગળની અનુકૂળતા નહીં કરી આપે? જે થાય છે તે મારી રુચિ, વિચારણા કે યોજના પ્રમાણે ક્યાં થાય છે કે મારે એની ચિંતા કરવાની હોય? એ જ શક્તિ મારી પાછળ, અંદર અને આજુબાજુ રહીને મને માધ્યમ બનાવીને એને ઉચિત લાગશે તે કર્યા કરશે.

એ શક્તિનું સ્નેહપૂર્વક શરણાગતિભાવે એમણે અંતરના અંતરતમમાંથી સ્મરણ કર્યું ને એને પ્રાર્થના કરી.

ત્યાં તો તરત જ એમના અંતરાત્મામાંથી સ્વર સંભળાયો :

‘નિડરતાપૂર્વક, સમસ્ત ચિંતા અને આશંકાને છોડીને, હિંમત તથા શ્રદ્ધાસહિત, આગળ વધો. કારાવાસનાં મજબૂત દ્વારોને કોણે ઉઘાડી નાંખ્યાં? એના જ અદ્ભુત અનુગ્રહથી પાણીના પ્રબળ પ્રવાહને સહેલાઈથી પાર કરી શકાશે. મારામાં દૃઢ વિશ્વાસ રાખીને આગળ વધો.’

વસુદેવની પ્રસન્નતાનો પાર ના રહ્યો. એમણે અત્યંત ઉત્સાહિત થઈને યમુનાના પાણીમાં પગ મૂક્યો ત્યાં જ એક આશ્ચર્ય થયું.

૫૬

અધ્યાત્મ

પાણીએ એમને આગળ વધવા માટેનો માર્ગ કરી આપ્યો.

યમુનાનું પ્રબળ વેગથી વહી જતું પાણી એકાએક ઓછું થઈ ગયું.

એ મહિમામયી શક્તિની એક વિશેષ ચમત્કૃતિનો અનુભવ કરતા વસુદેવ મનોમન એની પ્રશસ્તિ કરતા આગળ વધ્યા અને આખરે જોતજોતામાં સામે કિનારે પહોંચી ગયા.

પરમાત્માની પરમ કૃપાથી વિશાળ સુદુસ્તર સિંધુને ગોપદ જેમ સહેલાયથી પાર કરી જવાની ઉક્તિ એમને યાદ આવી.

એ સુપ્રસિદ્ધ શાસ્ત્રોક્તિ એમના જીવનમાં સાર્થ થયેલી લાગી.

એનો આનંદ અસાધારણ અથવા અદ્ભુત હતો.

એવી અનુભૂતિઓ અથવા સિદ્ધિઓ કે વિભૂતિઓ વિશે એમણે ગ્રંથોમાં વાંચેલું તથા સત્પુરુષો પાસે સાંભળેલું.

એ વખતે જરા પણ કલ્પના નહિ કે એક દિવસ પોતાને એ જ પ્રકારની અનોખી યોગવિભૂતિનો અનુભવ કરવો પડશે.

(ક્રમશઃ)

